

فهرست

صفحه پاسخ نامه	صفحه درس نامه	
۱۵	۷	درس اول: هستی بخش
۲۴	۱۶	درس دوم: یگانه بی همتا
۳۵	۲۵	درس سوم: توحید و سبک زندگی
۴۳	۳۶	درس چهارم: فقط برای تو
۵۴	۴۴	درس پنجم: قدرت پرواز
۶۶	۵۵	درس ششم: سنت های خداوند در زندگی
۷۷	۶۷	درس هفتم: بازگشت
۸۹	۷۸	درس هشتم: زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی
۹۹	۹۰	درس نهم: پایه های استوار
۱۱۲	۱۰۰	درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما
	۱۱۳	خلاصه درس ها
۱۲۶	۱۲۵	نمونه امتحان نیم سال اول: امتحان شماره (۱)
۱۲۸	۱۲۷	نمونه امتحان نیم سال اول: امتحان شماره (۲)
۱۳۱	۱۲۹	نمونه امتحان نیم سال دوم: نهایی خرداد ۱۴۰۱
۱۳۴	۱۳۲	نمونه امتحان نیم سال دوم: نهایی شهر بزرگ ۱۴۰۱
۱۳۷	۱۳۵	نمونه امتحان نیم سال دوم: نهایی دی ۱۴۰۱
۱۴۰	۱۳۸	نمونه امتحان نیم سال دوم: نهایی خرداد ۱۴۰۲

یگانه بی همتا

«خدای من! مرا این عزت بس که بنده تو باشم و این افتخار بس که تو پروردگار منی، خدای من! تو همان گونه‌ای که من دوست دارم، پس مرا همان گونه قرار ده که تو دوست داری.»
امام علی علیه السلام

مهم‌ترین اعتقاد دینی «توحید و یکتاپرستی» است. اسلام دین توحید و قرآن کتاب توحید است. در اسلام بدون اعتقاد به توحید هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد. توحید سرلوحه دعوت همه پیامبران بوده است. خداوند در قرآن کریم اخلاق، احکام و همه اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار توحید قرار داده است. توحید مانند روحی در بیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می‌بخشد؛ **حیات بخش دین توحید است.**

از این رو شایسته است درباره ابعاد این اصل اساسی بیشتر ببندیشیم:

- ۱- حقیقت توحید چیست و مراتب آن کدامند؟
- ۲- مرز میان توحید و شرک چیست؟
- ۳- آیا درخواست از غیر خدا مساوی با شرک است؟

۱- ایلهی کفئی بی عزاً ان آکون لک عبداً و کفئی بی فخر ان تکون لی رباً انت کما اُجبت فاجعلنی کما تُحب؛ بحارالانوار، مجلسی، ج ۹۱، ص ۹۲.

ویژگی‌های توحید

- ۱ مهم‌ترین اعتقاد دینی
- ۲ اسلام دین توحید و قرآن کتاب توحید
- ۳ بدون اعتقاد به توحید هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.
- ۴ سرلوحه دعوت پیامبران
- ۵ در قرآن کریم همه احکام و اعمال فردی و اجتماعی بر مدار توحید است.

نکته

روح معارف و احکام دین توحید است و به

احکام دینی حیات و معنا می‌بخشد.

تشبیه

- توحید ← روح دین
  - معارف و احکام ← جسم دین
- از دیدگاه امیرمؤمنان علی علیه السلام:
- ۱ عزت انسان در بندگی خداوند است.
  - ۲ افتخار انسان، پروردگاری خداوند است.
  - ۳ خداوند همان‌گونه است که انسان دوست دارد.

سؤال‌های امتحانی

- ۱- روح بیکره معارف و احکام دین ..... است.
- ۲- فقط احکام فردی مؤمنان در قرآن بر مدار توحید قرار گرفته است. (درست / نادرست)
- ۳- سرلوحه دعوت پیامبران کدام اعتقاد دینی است؟
- ۴- کدام کتاب، کتاب توحید به حساب می‌آید؟
- ۵- کدام اعتقاد، مانند روحی در بیکره احکام دین حضور دارد و به آن معنا می‌بخشد؟
- ۶- امام علی علیه السلام به ترتیب چه چیزی را مایه «عزت» و «افتخار» خود می‌داند؟
- ۷- از دیدگاه اسلام چه چیزی به دین حیات و معنا می‌بخشد؟
- ۸- مهم‌ترین اعتقاد دینی مسلمانان چیست؟
- ۹- دو مورد از ویژگی‌های توحید را بنویسید.

(نهایی شهریور ۹۹)

(نهایی فروردین ۱۴۰۲)

توحید و برخی مراتب آن

اصل توحید توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدای همتناست و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید است. رسول خدا ﷺ، از همان آغاز رسالت خود، از مشرکان می‌خواست با گفتن جمله «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» دست از شرک و بت‌پرستی بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند. با گفتن این عبارت، تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد. بنابراین، جمله «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» فقط یک شعار نیست بلکه پابندی به آن، همه زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویشستن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می‌دهد. «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» تنها یک لفظ و شعار نیست.

توحید و یگانگی خداوند مراتبی دارد که به برخی از این مراتب می‌پردازیم:

۱- توحید در خالقیت: توحید در خالقیت عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است، موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ... ۲... خدا آفریننده هر چیزی است... (علیت)

۲- توحید در مالکیت: از آنجا که خداوند تنها خالق جهان است پس تنها مالک آن نیز هست؛ زیرا هر کس که چیزی را بدید می‌آورد، مالک آن است. **توحید در مالکیت معلول توحید در خالقیت است.** وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ... ۳... آنچه در آسمان‌ها و آنچه در زمین است، از آن خداست.

۳- توحید در ولایت: هر کس مالک چیزی باشد حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازه وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. به این حق تصرف، ولایت سرپرستی می‌گویند. **توحید در ولایت معلول توحید در مالکیت است.**

... مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ۴
آنها هیچ ولی [سرپرستی] جز او ندارند
و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.

از آنجا که خداوند، تنها مالک جهان است تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. چنین اجازه‌ای به معنی واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

۱۹

سؤال‌های امتحانی

۱۰- این عبارت بیانگر کدام مرتبه از توحید است؟ «حق تصرف و تغییر از آن خداست.»

(۱) توحید در ولایت (۲) توحید در مالکیت

۱۱- در مورد شعار «لا اله الا الله» گفتن آن چه اثری در مورد حقوق فرد دارد؟

۱۲- منظور از توحید در ..... این است که مخلوقات، جز به اجازه خداوند نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. (نهایی فرورد ۱۳۰۰ و دی ۱۳۰۰، نهایی فرورد ۱۳۰۲)

۱۳- از آنجا که خداوند تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست. (درست / نادرست) (نهایی شهریور ۱۳۰۰)

۱۴- آیه شریفه «اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ...» «خدا آفریننده هر چیزی است» به کدام مرتبه توحید اشاره می‌کند؟ (نهایی دی ۹۸)

۱۵- اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خدا آفریده‌اند، گرفتار شرک در ..... شده است.

۱۶- مراتب توحید یا شرک را در آیه شریفه «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...» مشخص کنید. (نهایی فرورد ۱۳۰۰)

۱۷- بازتاب و نتیجه اعتقاد به آیه «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَ لَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» کدام یک از مراتب توحید است؟ (نهایی فرورد ۱۳۰۲)

۱۸- پرستش و اطاعت خداوند به عنوان تنها مبدأ و خالق جهان بیانگر توحید در خالقیت است. (درست / نادرست) (نهایی فرورد ۱۳۰۲)

۱۹- توحید را تعریف کنید.

۲۰- توحید در خالقیت را تعریف کنید.

۲۱- چون خداوند تنها مالک جهان است، پس تنها ..... جهان هم هست.

نکته مفهومی

بین مراتب توحید رابطه علیت برقرار است؛ یعنی:

اصل توحید **علت** ← توحید در خالقیت **علت** ← توحید در

مالکیت **علت** ← توحید در ولایت **علت** ← توحید در ربوبیت

اصل توحید

اعتقاد به خدای یگانه، یعنی خدا شریک و همتایی ندارد.

۱ با گفتن این جمله از شرک و بت‌پرستی دست برداشته می‌شود.

۲ با گفتن آن، احکام و حقوق اسلامی خود به رسمیت شناخته می‌شود.

۳ دفاع از گوینده آن بر مسلمان‌ها واجب است.

۴ تنها یک لفظ و شعار نیست و همه زندگی فرد را تغییر می‌دهد.

لا اله الا الله

کلیدواژه: اصل توحید = توحید ذاتی = بی شریک بودن خداوند = احد و واحد

مراتب توحید

۱. توحید در خالقیت

اعتقاد به تنها مبدأ و خالق بودن خداوند. همه موجودات مخلوق خدا هستند و خدا در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.

سوره زمر، آیه ۶۲ ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ...﴾

موضوع آیه: توحید در خالقیت

پیام‌های آیه: ۱- خداوند تنها خالق جهان است.

۲- آیه بیانگر معیار اعتقاد به توحید از معیارهای تمدن اسلامی است.

کلیدواژه: خالق = آفریننده = پدیدآورنده = مبدأ و مقصد بودن خدا

۲. توحید در مالکیت

چون تنها خالق خداست، پس مالک جهان نیز خداست.

سوره آل عمران، آیه ۱۰۹

﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

موضوع آیه: توحید در مالکیت

پیام‌های آیه: ۱- تنها مالک جهان خداست، چون تنها خالق جهان است.

۲- این آیه بازتاب توحید در خالقیت است.

کلیدواژه: مالکیت = از آن خدا = برای خدا

۳. توحید در ولایت

۱ ولایت، یعنی حق تصرف و تغییر در چیزی داشتن.

۲ خداوند تنها مالک جهان است، پس تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و دیگران بدون اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند.

۳ اجازه برای سرپرستی مخلوقات، به معنی این است که آن فرد مسیر و مجرای ولایت الهی است، مانند پیامبر ﷺ که واسطه ولایت و رساننده پیام است.

نکته: پیامبر ولی امت یعنی واسطه ولایت خدا با

انسان است.

کلیدواژه: ولایت = سرپرستی = حکم = فرمان = سلطنت = امر = مُلک

۴. توحید در ربوبیت

رب: مالک و صاحب اختیاری که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. خدا تنها خالق، مالک و ولی جهان است (علت)، پس تنها رب هستی است (معلول).

معنای توحید در ربوبیت: موجودات، به خصوص انسان، در تدبیر و پرورش سایر مخلوقات نقش دارند، اما این تدبیر و پرورش از آن خدا و تحت تدبیر او است.

مثال: باغبان یا کشاورز

۱) اگر نسبت به دیگران که در کشت زمین اثری نداشته باشند، نگاه کنیم، این کشت حاصل دسترنج باغبان است، اما وقتی رابطه با خدا را بررسی کنیم، هم باغبان و هم نیروی کشت از آن خداست.

۲) زارع حقیقی و پرورش دهنده اصلی خداست و باغبان باید شکرگزار او باشد. (این معنای رب بودن خداوند است.)

سوره انعام، آیه ۱۶۴ ﴿قُلْ أَغْبِرَ اللَّهُ أْبغی رَبًّا...﴾

موضوع آیه: توحید در ربوبیت

پیام‌های آیه: ۱- رب حقیقی جهان خداست و دیگران تحت تدبیر او هستند. ۲- این آیه بازتاب توحید در ولایت است.

معنای رب: مالک و صاحب اختیاری که تدبیر می‌کند. هدایت‌کننده و پیش‌برنده

نکته: رب بودن خداوند به معنی نفی کردن نقش انسان در تدبیر سایر مخلوقات نیست.

کلیدواژه: ربوبیت = پرورش دهنده = مدیر و مدبر = زارع حقیقی = صاحب اختیار = هدایتگر

نکته مفهومی

- ← آفریدگار ← توحید در خلقت
- ← پروردگار ← توحید در ربوبیت

(نهایی فرادر ۱۳۰۲)

(نهایی فرادر ۹۹)

ب

- ۱) توحید در ربوبیت
- ۲) توحید در مالکیت
- ۳) توحید در خالقیت
- ۴) توحید در ولایت

الف

- الف) خداوند در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.
- ب) مخلوقات فقط به اذن خدا در جهان تصرف می‌کنند.
- ج) تدبیر و پرورش مخلوقات در دست پروردگار است.

۲۹- معنی ولی بودن پیامبر ﷺ برای انسان‌ها چیست؟

۳۰- رب به معنای مالک و صاحب اختیاری است که ..... مخلوق به دست اوست.

۳۱- کشاورز نسبت به خداوند ..... آن چه زرع کرده است، نمی‌باشد.

اگر خداوند پیامبر اکرم ﷺ را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، بدین معناست که ایشان را واسطه ولایت خود و رساننده فرمان‌هایش قرار داده است.

(علیّت)

۴- توحید در ربوبیت: رب به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد. از آنجا که خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است، تنها رب هستی نیز می‌باشد. اوست که جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده هدایت می‌نماید و به بیش می‌برد. **پیش‌برنده جهان**

البته باید به این نکته توجه داشت که توحید در ربوبیت بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند؛ باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان اقدام می‌کند، رشد این درختان نتیجه تدبیر اوست. بلکه، توحید در ربوبیت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند.

کشاورز وقتی خود را با دیگران، یعنی کسانی که در کشت زمین او دخالتی نداشته‌اند، مقایسه می‌کند می‌بیند که این کشت حاصل دسترنج خودش است، اما وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می‌کند، می‌بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده رشد کرده و محصول داده است. در نتیجه، در می‌یابد که زارع حقیقی و پرورش دهنده اصلی زراعت و خداست و باید شکرگزار او باشد. **۱. زارع حقیقی خداوند است.**

قُلْ أَغْبِرَ اللَّهُ أْبغی رَبًّا
وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ...
بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلبم
در حالی که او پروردگار همه چیز است؟...

بیشتر بدانیم

واژه «رب»، در قرآن کریم از اهمیت فراوانی برخوردار است و بعد از واژه «اللَّهُ» بیشترین فراوانی را در میان اسمای الهی دارد. کلمه رب بیش از نهمصد بار در قرآن کریم آمده است. عبارت «رَبِّ الْعَالَمِينَ» نیز بیش از چهل بار در قرآن تکرار شده است.

۲۰

سؤال‌های امتحانی

۲۲- اصطلاح رب به چه معنی است؟

۲۳- ربوبیت باغبان و کشاورز چه معنایی دارد؟

۲۴- اگر نسبت به دیگران که در کشت دخالت ندارند، بررسی کنیم، کشاورز صاحب تدبیر و پرورش نیست. (درست / نادرست)

۲۵- از شرایط پذیرش توحید در ربوبیت این است که هرگونه اثرگذاری از انسان را سلب کنیم. (درست / نادرست)

۲۶- آیه شریفه ﴿قُلْ أَغْبِرَ اللَّهُ أْبغی رَبًّا...﴾ بیانگر کدام مرتبه از توحید است؟

۲۷- از آنجا خدا تنها خالق، مالک و ولی جهان است، تنها ..... هستی اوست.

۲۸- هر یک از عبارات قسمت «الف» با کدام یک از مراتب توحید در قسمت «ب» ارتباط دارد؟

شُرک

معنی شرک: شریک قرار دادن برای خداوند

معنی مشرک: هر کس معتقد باشد خداوند شریک دارد.

شرک مانند توحید دارای درجاتی است:

مراتب شرک

۱. شرک در خالقیت

اعتقاد به این که جهان را چند خالق آفریده است.

استدلال برای نادرست بودن شرک در خالقیت:

۱ اگر چند خدا جهان را آفریده‌اند، یعنی هر کدام ناقص و محدود هستند، اگر ناقص و محدود نباشند، می‌توانند به تنهایی جهان را خلق کنند.

۲ شرک در خالقیت، یعنی هر خدایی کمالاتی دارد که دیگری ندارد، وگرنه عین هم هستند و چند خدا نیستند.

خدای ناقص نیازمند خدایی است که نیازش را برطرف کند.

نتیجه: تصور چندخدایی صحیح نیست. (چند خالق داشتن جهان)

۲. شرک در مالکیت

اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار خدا، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند.

شرک در مالکیت، نتیجه و معلول شرک در خالقیت است.

نکته: این که انسان خود را مالک حقیقی آن چه دارد بداند، بیانگر شرک است.

شرک و مراتب آن

شرک به معنای شریک قرار دادن برای خدا است. هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد مشرک به حساب می‌آید. شرک نیز مانند توحید درجاتی دارد که متناسب با درجات توحید، به برخی از آنها می‌پردازیم: **شرک در مقابل توحید است.**

۱- شرک در خالقیت: اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده‌اند، گرفتار شرک در خالقیت شده است.

سؤال: چرا خداوند در آفرینش جهان شریکی ندارد؟

① این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان‌اند، یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، به معنای آن است که هر کدام از آنها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند.

② همچنین به معنای آن است که هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن کمالات را ندارد وگرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی، خود، نیازمند هستند و هر یک از آنها به خالق کامل و بی‌نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید. پس تصور چند خدایی صحیح نیست و خدای واحد آفریننده جهان است.

بیشتر بدانیم

مثال زیر می‌تواند ما را در درک بهتر یکتایی خداوند کمک کند:

دریای بدون ساحل و بیکرانی را فرض کنید که از هیچ جهت محدود نباشد؛ نه از جهت عمق و ارتفاع و نه از جهت طول و عرض، یعنی از هر جهت بیکران باشد. آیا با این فرض می‌توان دریای دومی را در کنار این دریا قرار داد؟

روشن است که این دریا، جای خالی برای دریای دیگر قرار نمی‌دهد. «واحد قهار» بودن خداوند که در آیه ۱۶ سوره رعد بیان شده، به معنای آن است که جای خالی برای غیر باقی نگذاشته است تا آن غیر، خود را نشان دهد.

۲- شرک در مالکیت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند. اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود. **شرک در مالکیت معلول شرک در خالقیت است.**

سؤال‌های امتحانی

(نهایی دی ۹۹)

- ۳۲- اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خدا آفریده است، گرفتار شرک در ..... شده است.
- ۳۳- شرک در مالکیت نتیجه چیست؟
- ۳۴- استدلال برای نادرست بودن شرک در خالقیت چگونه است؟
- ۳۵- شرک در خالقیت یعنی هر کدام از خدایان کمالاتی دارند که دیگران ندارند. (درست / نادرست)
- ۳۶- اگر شرک در خالقیت را بپذیریم کدام صفت خداوند را نفی کرده‌ایم؟
- ۳۷- معنی شرک در مالکیت چیست؟
- ۳۸- معنی کلمه شرک در اصطلاح دینی ..... است.

۳- شرک در ولایت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا می‌باشند. **شرک در ولایت نتیجه شرک در مالکیت است.**

۴- شرک در ربوبیت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند. اگر کسی در کنار ربوبیت الهی، برای خود یا سایر مخلوقات حساب جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند گرفتار شرک شده است. **مستقل دیدن موجودات، یعنی شرک در ربوبیت.**

تدبیر در قرآن

(الف) با توجه به اهمیت سوره توحید و جایگاه آن در قرآن کریم، در آیات این سوره تدبیر کنید و پیام‌های آن را به دست آورید.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿۱﴾ اَللّٰهُ الصَّمَدُ ﴿۲﴾ لَمْ یَلِدْ وَّ لَمْ یُوَلَدْ ﴿۳﴾
وَّ لَمْ یَكُنْ لَهُ کُفُوًا اَحَدٌ ﴿۴﴾

- ۱- اصل توحید، یعنی خداوند یکتابست و شریکی ندارد.
- ۲- خداوند بی‌نیاز است و هیچ‌کس مانند او نیست.
- ۳- خداوند نه پدیری دارد و نه همایب فرزندی است.

(ب) با توجه به آیه ۱۶ سوره رعد، به سوالات زیر پاسخ دهید:

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ
قُلِ اللّٰهُ

قُلْ اَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ اَوْلِیَاءَ
لَا یَمْلِكُوْنَ لَانْفُسِهِمْ نَفْعًا وَّ لَا ضَرًّا

قُلْ هَلْ یَسْتَوِی الْاَعْمٰی وَّ الْبَصِیْرُ
اَمْ هَلْ تَسْتَوِی الظُّلُمَاتُ وَّ النُّورُ

اَمْ جَعَلُوا لِنَفْسِهِمْ شُرَكَاءَ
خَلَقُوا الْکَافِلَةَ فَمِثَالُهَا الْخَلْقُ عَلَیْهِمْ

و در نتیجه [این دو] آفرینش بر آنان مشتبه شده است
[و از این روشریکان را نیز مستحق عبادت دیده‌اند؟!]

۳. شرک در ولایت

اعتقاد به این‌که علاوه بر خداوند و در کنار او دیگران نیز سرپرست جهان هستند و خودشان حق تصرف در جهان را دارند. شرک در ولایت نتیجه شرک در مالکیت است. (یعنی علیت بین این دو برقرار است.)

۴. شرک در ربوبیت

اعتقاد به این‌که کسانی در کنار او، تدبیر موجودات را به عهده دارند.

مستقل دیدن تدبیر موجودات باعث شرک در خالقیت می‌شود.

علت: مستقل دیدن موجودات

معلول: شرک در ربوبیت

سوره توحید، آیات ۱ تا ۴ ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ...﴾

موضوع آیه: اصل توحید

پیام‌های آیات: ۱- خداوند واحد است و بی‌نیاز، پدیری ندارد و فرزندی ندارد.

۲- این سوره و آیات آن بیانگر معیار اول تمدن اسلامی است.

سوره رعد، آیه ۱۶

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ...﴾

موضوع آیه: توحید در ربوبیت

پیام‌های آیه: ۱- خداوند رب جهان است.

۲- مشرکان کسانی را رب می‌پندارند که برای سود و زیان خود نیز اختیاری ندارند.

۳- اگر خالقانی بودند، امکان شرک وجود داشت.

۴- این آیه بیانگر توحید در ربوبیت است.

از دیدگاه قرآن
۱- سرپرستان غیر خدا اختیار سود و زیان خود را ندارند.
۲- شریکان خداوند آفرینشی ندارند.

نکته: اگر مشرکان می‌توانستند برای خدایان خود، مخلوقی بیابند، می‌توانستند در این اشتباه و شرک تا حدودی حق داشته باشند.

سؤال‌های امتحانی

- ۳۹- اگر کسی در کنار خداوند برای دیگران هم در تدبیر و استقلال قائل شود، دچار چه نوع شرکی شده است؟
- ۴۰- آیه شریفه ﴿لَا یَمْلِكُوْنَ لَانْفُسِهِمْ نَفْعًا وَّ لَا ضَرًّا...﴾ در مورد کدام شرک به انسان‌ها هشدار می‌دهد؟
- ۴۱- آیه شریفه ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ به کدام نوع توحید اشاره دارد؟
- ۴۲- اگر دیگرانی را به جز خداوند دارای حق تصرف در جهان بدانیم، دچار شرک در ..... شده‌ایم.
- ۴۳- چگونه امکان داشت برای خداوند شریکانی قرار داد؟
- ۴۴- تدبیر مستقل امور در جهان به معنی کدام شرک است؟
- ۴۵- قرآن دلیل ناتوانی خدایان دیگر که از سوی مشرکان در نظر گرفته شده‌اند را چه می‌داند؟
- ۴۶- شریک قراردادن در ..... در جهان سبب شرک در ولایت می‌شود.

طرح چند سوال

۱ علیّت از سوی خدا در میان پدیده‌های جهان برقرار است.

الف امور مادی، مثل این که آتش باعث گرما می‌شود و دارو سبب بهبودی است.

ب امور معنوی، مثل این که دعا سبب آرمزش انسان است و صدقه بلا را دفع می‌کند.

نتیجه: مراجعه به پزشک برای درمان شرک نیست، بلکه استفاده از قانون الهی است.

۲ درخواست از پزشک با توحید منافاتی ندارد، پس درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها هم ایرادی ندارد.

پزشک ← به واسطهٔ اسباب مادی

اولیای الهی ← واسطهٔ اسباب غیرمادی به علاوهٔ اذن الهی

۱ دعا سبب آرمزش

۲ صدقه موجب دفع بلا

۳ صله رحم موجب افزایش طول عمر

نمونه‌های اسباب معنوی

نکته: مراجعه به پزشک و استفاده از اسباب مادی مراجعه به قانون الهی است.

جمع‌بندی:

شفابخشی پزشک با اسباب مادی
شفابخشی پیامبر و ائمه با اسباب معنوی
با توحید منافاتی ندارد.

قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

بگو خدا آفرینندهٔ هر چیزی است، و او یکتای مقتدر است.

۱- کسی را می‌توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که... **فَلِقَبْ، هَوَانٌ بِرِ عَهْدِهِ أَوْسَطٌ.**

۲- کسی که اختیار سود و زیان... **فَقُدِّرْهُ لِمَا يَشَاءُ... نَمِي تَوَانِدُ... رَبِّ هَوَانٌ يَأْتِيهِ.**

۳- در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند؟ **اگر شریکان خداوند (ج) مراتب توحید یا شرک را در آیات ذکر شده مشخص کنید. شرک در فالقیت - شرک در ربوبیت / توفید در ربوبیت - اصل توفید... فلقی داشته باشند.**

طرح چند سوال

مرز توحید و شرک کجاست؟ آیا اگر کسی پزشک را وسیلهٔ درمان و بهبود بیماری بدانند مشرک است؟ آیا اگر کسی از غیر خدا درخواست کمک کند گرفتار شرک شده است؟ آیا اگر کسی دعا را وسیلهٔ جلب مغفرت الهی و صدقه را وسیلهٔ دفع بلا بدانند مشرک است؟ و بالاخره، آیا توسل به پیامبران و معصومین (علیهم‌السلام) شرک به حساب می‌آید؟ **در صورت مستقل دانستن آن‌ها شرک است.**

در پاسخ به سؤال‌های فوق می‌گوییم: اولاً خداوند رابطه علیّت را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است. آتش موجب گرما و روشنی و دارو سبب شفا و بهبودی است. پزشک وسیلهٔ درمان، معمار عامل بنای ساختمان و معلم نیز وسیلهٔ تعلیم و تربیت است.

رابطه علیّت برقرار است. در امور معنوی نیز همین گونه است. دعا سبب آرمزش، صدقه موجب دفع بلا، و صلهٔ رحم موجب افزایش طول عمر است.

همهٔ این روابط توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و ارادهٔ او صورت می‌گیرد. بنابراین، کسی که برای آموختن نزد معلم می‌رود، یا برای درمان به پزشک مراجعه می‌کند، نه تنها معلم و پزشک را شریک خداوند قرار نداده، بلکه به قانون الهی عمل کرده است.

ثانیاً همان‌گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید منافاتی ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها نیز منافاتی با توحید ندارد؛ زیرا پزشک به واسطهٔ استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطهٔ اسباب غیرمادی و با اذن خداوند این کار را انجام می‌دهند.

سؤال‌های امتحانی

۴۷- پیامبر ﷺ و اولیای دین واسطهٔ ..... برای درخواست انسان‌ها هستند.

۴۸- کدام گروه و تفکر هر نوع درخواستی از پیامبر ﷺ و اولیای دین را شرک می‌داند؟

۴۹- مراجعه به پزشک برای شفای انسان استفاده از قانون الهی است. (درست / نادرست)

۵۰- چه هنگامی ممکن بود انسان در شناخت خداوند دچار تردید شود؟

۵۱- مراجعه به پزشک شرک نیست بلکه عمل به ..... است.

۵۲- رابطهٔ علیّت در جهان از کجا آمده است؟

۵۳- همان‌گونه که توحید مراتبی دارد، شرک نیز دارای مراتبی است.

۵۴- اگر پزشک واسطهٔ اسباب مادی باشد، مراجعه به اولیای الهی و طلب دعا از آنان ..... است.

نکته مهم: عقیده به توانایی پیامبر ﷺ و اولیای

دین در برآوردن حاجات هنگامی شرک است که این توانایی را از آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم، اما اگر این توانایی را از خدا بدانیم، عین توحید است، مثل شفابخشی دارو.

روح پیامبر ﷺ و اولیای دین پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها کمک دهد.

جریان تکفیری: درخواست از پیامبر ﷺ و اولیای دین را برای کمک شرک آلود می‌دانند و هر مسلمانی را که مثل آن‌ها فکر نمی‌کند، مشرک می‌دانند و کشتن او را واجب می‌شمارند.

نکته: درخواست از پیامبر ﷺ در حقیقت درخواست از حقیقت روحانی ایشان است.

عقیده به توانایی پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آنها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفابخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است. این توانایی تنها به زمان حیات دنیوی پیامبر اکرم ﷺ اختصاص ندارد و پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد. به عبارت دیگر، روح مطهر رسول خدا ﷺ پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند. اکنون اگر ما از رسول خدا ﷺ چیزی درخواست کنیم، درخواست از جسم ایشان نیست، بلکه از حقیقت روحانی و معنوی ایشان است. آیا اگر کسی از پدر و مادرش و یا هر مؤمنی بخواهد که برای سعادت‌مندی او دعا کند، چنین درخواستی شرک آلود است؟ **فیر، پیرون استقلال در نظر نگرفته است.**

هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریان‌هایی که امروزه به «تکفیری‌ها» مشهور شده، چنین درخواستی را شرک آلود نمی‌دانند. جریان تکفیری در سال‌های اخیر برخی از جوامع و کشورهای اسلامی را گرفتار خود کرده است. پیرون این جریان فکری خشک و غیرعقلانی با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آنها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند. پیرون این جریان می‌گویند توشل به پیامبران و معصومین شرک است. طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای اینکه خدا انسان را ببخشد، شرک است و همچنین معتقدند این گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند.

مسلمانان را کافر می‌دانند.

۲۴

سؤال‌های امتحانی

(نوبتی فرورداد ۹۹، دی ۹۹ و شوریور ۱۴۰۰)

(نوبتی فرورداد ۱۴۰۰)

(نوبتی فرورداد ۱۴۰۲)

- ۵۵- عقیده به توانایی پیامبر ﷺ در برآوردن حاجات انسان در چه صورت موجب شرک است؟
- ۵۶- آیا درخواست از اولیای الهی ﷺ در برآوردن حاجات انسان، با توحید منافات دارد؟ توضیح دهید.
- ۵۷- درخواست دعا از پدر و مادر برای سعادت‌مندی فرزندان در چه صورتی موجب شرک است؟
- ۵۸- عقیده به توانایی پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین در برآوردن حاجات در هر صورت شرک است. (درست / نادرست)
- ۵۹- کدام جریان در میان مسلمانان درخواست کمک از اولیای الهی را شرک می‌دانند؟
- ۶۰- معنی درخواست از اولیای الهی و پیامبر ﷺ چیست؟
- ۶۱- کدام یک از جملات سمت راست با جملات سمت چپ ارتباط دارد؟ (یکی اضافه است.)

ب

- توحید در مالکیت
- توحید در خالقیت
- توحید در ربوبیت
- شرک در خالقیت
- توحید در ولایت

الف

- خداوند پیش‌برنده جهان است.
- خداوند در خلقت بی‌همتا است.
- خلق توسط چند خداوند بیانگر نقص در کمالات است.
- حق سرپرستی از آن خداست.

ردیف	آزمون جمع بندی درس دوم	رشته ریاضی و تجربی	Kheilisabz.com	نمره
الف	آیات واحادیث			
	۱- عبارت شریفه ﴿ما لهم من دونه من ولی و لا یشرک فی حکمه احدا﴾ به کدام مرتبه توحید اشاره دارد؟		(نهایی فارغ فرداد ۱۴۰۱)	۰/۵
	۲- عبارت شریفه ﴿قل ا غیر الله ابغی رباً و هو رب کل شیء...﴾ به کدام مرتبه توحید اشاره می کند؟			۰/۵
ب	درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را با (✓) و (✗) مشخص کنید.			
	۳- عقیده به توانایی پیامبر ﷺ در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) موجب شرک است.	☒	☐	(نهایی فارغ شهریور ۹۸)
	۴- شرک در ولایت یعنی اعتقاد به این که علاوه بر خداوند در کنار او دیگری نیز هستند که تدبیر جهان را به عهده دارند.	☐	☐	(نهایی فارغ دی ۹۸)
	۵- کشاورز در نسبت با کسانی که در کار او دخالتی نداشته اند، کشت را حاصل دسترنج خود می بیند.	☐	☐	۰/۵
ج	جای خالی عبارتهای زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.			
	۶- این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان هستند، به معنای آن است که هر کدام از آنها ..... و ..... هستند.			(نهایی فارغ شهریور ۹۹)
	۷- اگر کسی معتقد باشد این جهان را چند خدا آفریده است، دچار شرک در ..... شده است.			(نهایی فارغ شهریور ۱۴۰۰)
	۸- در اسلام بدون اعتقاد به ..... هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.			(نهایی فارغ فرداد ۱۴۰۱)
د	په سوال های زیر پاسخ کوتاه دهید.			
	۹- اعتقاد به توانایی پیامبر ﷺ در برآوردن حاجات انسان ها در چه صورت عین توحید است؟			(نهایی فارغ شهریور ۱۴۰۰)
	۱۰- عقیده به توانایی اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان در چه صورت موجب شرک است؟			(نهایی فارغ فرداد ۱۴۰۰)
	۱۱- توحید در مالکیت را تعریف کنید.			۰/۵
ه	هر یک از اصطلاحات زیر را تعریف کنید.			
	۱۲- توحید در خالقیت:			(نهایی فارغ فرداد ۹۹)
و	په سوال های زیر پاسخ تشریحی و کامل دهید.			
	۱۳- چرا خداوند تنها خالق جهان است و در این کار شریکی ندارد؟			(نهایی فارغ فرداد ۹۸)
	۱۴- آیا توسل به پیامبران و معصومین ﷺ برای اجابت خواسته ها موجب شرک است؟ توضیح دهید.			(نهایی فارغ دی ۹۸)
	جمع نمرات			۱۰

پاسخ سؤال‌های امتحانی

۳۱- رب ۳۲- خالقیت ۳۳- شرک در خالقیت ۳۴- اگر چند خدا جهان را خلق کرده باشند، این خدایان ناقص هستند و نمی‌توانند به تنهایی جهان را خلق کنند؛ پس تصور چندخدایی صحیح نیست. ۳۵- درست ۳۶- کمال ۳۷- اعتقاد به این که در کنار خداوند دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند. ۳۸- شریک قراردادن برای خداوند ۳۹- شرک در ربوبیت ۴۰- شرک در ولایت ۴۱- اصل توحید ۴۲- ولایت ۴۳- اگر آن شریکان، مخلوقاتی برای خود داشتند. ۴۴- شرک در ربوبیت ۴۵- اختیار سود و زیان خود را ندارند. ۴۶- حق سرپرستی ۴۷- غیرمادی ۴۸- تکفیری‌ها ۴۹- درست ۵۰- اگر شریکانی که برای خدا قرار داده بودند، مثل خداوند آفرینشی داشتند، ممکن بود آفرینش بر مشرکان مشتبه شود. ۵۱- قانون الهی ۵۲- خداوند رابطه‌ی علیت را قرار داده است. ۵۳- درست ۵۴- اسباب غیرمادی ۵۵- در صورتی که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خداوند بدانیم. ۵۶- خیر، درخواست از اولیای الهی، مثل درخواست از پزشک است و اولیای دین به واسطه‌ی اسباب غیرعادی و با اذن خداوند خواسته‌ها را اجابت می‌کنند. پس استفاده از قانون الهی و عین توحید است. ۵۷- در صورتی که این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم نه از خداوند ۵۸- نادرست ۵۹- تکفیری‌ها ۶۰- درخواست از حقوق معنوی ایشان است. ۶۱- الف ← ۳ ب ← ۲ ج ← ۴ د ← ۵	۱- توحید ۲- نادرست، احکام فردی و اجتماعی هر دو بر مبنای توحید قرار گرفته است. ۳- توحید ۴- قرآن ۵- توحید ۶- بنده خدا بودن - خدا پروردگار انسان بودن ۷- توحید ۸- توحید ۹- سرلوحه‌ی دعوت پیامبران است. - بدون توحید اعتقاد دیگری فایده ندارد. ۱۰- گزینه «۱»، توحید در ولایت ۱۱- با گفتن این عبارت تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر مسلمانان واجب می‌شود و در زمره‌ی برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد. ۱۲- ولایت ۱۳- درست ۱۴- توحید در خالقیت ۱۵- خالقیت ۱۶- توحید در مالکیت ۱۷- توحید در ربوبیت (توجه کنید بازتاب توحید در ولایت، توحید در ربوبیت است.) ۱۸- نادرست، پرستش مربوط به توحید در عبادت است نه اعتقاد ۱۹- اعتقاد به خدای یگانه ۲۰- یعنی خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. ۲۱- ولی و سرپرست ۲۲- مالک و صاحب اختیاری که تدبیر پرورش مخلوق به دست اوست. ۲۳- ربوبیت باغبان و کشاورز به این معناست که این باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند. ۲۴- نادرست، اگر نسبت به دیگران بررسی کنیم کشاورز صاحب تدبیر است. ۲۵- نادرست، توحید در ربوبیت نفی اثرگذاری انسان نیست. ۲۶- توحید در ربوبیت ۲۷- رب ۲۸- الف ← ۳ ب ← ۴ ج ← ۱ ۲۹- ایشان واسطه‌ی ولایت خداوند و رساننده‌ی فرمان‌های خداوند است. ۳۰- تدبیر و پرورش

پاسخ آزمون جمع بندی درس دوم

۱۲- یعنی معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است، موجودات همه مخلوق او هستند و در آفرینش همتایی ندارد. ۱۳- این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان‌اند یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، معنای آن است که هر کدام از آن‌ها ناقص و محدود هستند و به تنهایی نمی‌توانند جهان را خلق کنند؛ پس تصور چندخدایی صحیح نیست. ۱۴- خیر، زیرا درخواست از اولیای دین هنگامی موجب شرک است که توانایی را از خود آن‌ها و مستقل بدانیم؛ در غیر این صورت درخواست کمک از آن‌ها به اذن خداوند عین توحید است.	۱- توحید در ولایت ۲- توحید در ربوبیت ۳- نادرست، در صورتی شرک است که آن توانایی را از خود آن‌ها بدانیم. ۴- نادرست، تعریف شرک در ربوبیت آمده است. ۵- درست ۶- محدود - ناقص ۷- خالقیت ۸- توحید ۹- در صورتی که این توانایی را از خدا بدانیم نه از خود آن‌ها. ۱۰- در صورتی که این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم نه از خداوند. ۱۱- یعنی خدا تنها مالک جهان است هر کسی چیزی را پدید می‌آورد مالک آن نیز هست.

خلاصه درس‌ها

آیه ۲۹، رحمان

﴿يسأله من في السماوات و الارض﴾

هر آن چه در آسمان‌ها و زمین است پیوسته از او درخواست می‌کند

﴿كل يوم هو في شأن﴾

او همواره دست‌اندرکار امری است.

پیام‌های آیه ۱ موجودات چون پیوسته به خدا نیازمندند، پیوسته از او سؤال دارند و درخواست می‌کنند.

۲ خداوند هر لحظه در حال وجودبخشیدن و انجام خلقت و کاری است و این موضوع، لحظه‌ای قطع نمی‌شود.

آیه ۱۵، فاطر

﴿يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله﴾

ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید

﴿والله هو الغني الحميد﴾

و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.

پیام‌های آیه ۱ انسان در همه چیز، حتی وجودش به خدا نیازمند است.

۲ خداوند چون غنی است، می‌تواند نیازهای همه موجودات را برطرف کند.

آگاهی، سرچشمه بندگی

هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

پیامبر اکرم ﷺ فرمود:

﴿اللهم لا تكلني الى نفسي طرفة عين ابداً﴾

خدایا مرا چشم به هم زدن به خودم وامگذار.

پیام‌حدیث اگر انسان نیازمندی‌اش به خدا را درک کند هیچ‌گاه از او جدا نمی‌شود.

نور هستی

قرآن، رابطه خداوند با جهان هستی را با کلمه «نور» بیان می‌کند.

آیه ۳۵، نور

﴿الله نور السماوات و الارض﴾ خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.

هستی بخش

پیامبر اکرم ﷺ فرمود:

«افضل العبادة ادمان التفكير في الله و في قدرته»

برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.

پیام‌حدیث اندیشه علاوه بر شکوفایی استعداد انسان، برترین عبادت نیز هست.

نیازمندی جهان به خدادرپیش

● انسان براساس فطرت خود، خدا را درمی‌یابد و حضورش را درک می‌کند.

● استدلال نیازمندی جهان در پیدایش به خداوند:

مقدمه اول: ما و موجودات جهان پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست.

مقدمه دوم: هر پدیده‌ای که وجودش از خودش نیست، برای موجودشدن به پدیدآورنده‌ای نیازمند است که خودش پدیده نباشد.

ذات نیافتاده از هستی، بخش چون تواند که بود هستی‌بخش خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب‌دهی

یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

نتیجه: ما و همه پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست‌شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این موجود برتر «خدا» نامیده می‌شود.

نیازمندی جهان به خدادربقا

رابطه جهان با خدا مثل رابطه بتا با مسجد نیست؛ چون:

۱) مسجد از مصالح ساختمانی تشکیل شده، اما مصالح را بتا به وجود نیاورده است.

۲) بتا فقط مواد را جابه‌جا می‌کند و می‌چیند.

۳) خداوند، خالق همه چیز است. یعنی وجود مصالح و خواص آن همه وابسته به خداست.

● رابطه جهان با خداوند مثل رابطه مولد برق و جریان برق است. هر زمان مولد متوقف شود، جریان برق نیز قطع می‌شود.

● موجودات از لحظه نخست خلق‌شدن، به خداوند نیازمند هستند و این نیازمندی همواره ادامه دارد.

آیه ۱۲۹، آل عمران

﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ﴾
وَمَا فِي الْأَرْضِ ﴿﴾
آن چه در آسمانها
و آن چه در زمین است از آن خداست.

۳) **توحید در ولایت:** چون خداوند تنها مالک جهان است تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اذن و اجازه او نمی توانند در جهان تصرف کنند. اجازه خداوند به معنی واگذاری ولایت نیست بلکه به معنی آن است که شخص در مسیر و مجرای ولایت الهی قرار گرفته است.

آیه ۲۶، کهف

﴿... مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾
وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿﴾
آن ها هیچ ولی (سرپرستی) جز او ندارند
و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی سازد.

۴) **توحید در ربوبیت:** رب یعنی مالک و صاحب اختیاری که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. خدا جهان را اداره می کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، هدایت می کند و به پیش می برد. توحید در ربوبیت یعنی انسان و تدبیر انسان همه از آن خدا و تحت تدبیر خداست.

آیه ۱۶۴، انعام

﴿قُلْ اَغْبِرِ اللَّهُ اِبْغِي رَبًّا﴾
وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ﴿﴾
بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلم
در حالی که او پروردگار همه چیز است؟

خالق ← مالک ← ولی ← رب

شُرک و مرآتبان

- ۱) **شُرک در خالقیت:** اعتقاد به این که چند خدا جهان را آفریده اند.
- ۲) **شُرک در مالکیت:** اعتقاد به این که علاوه بر خدا در کنار خدا دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند.
- ۳) **شُرک در ولایت:** اعتقاد به این که علاوه بر خدا و در کنار او دیگران نیز هستند که سرپرستی جهان و حق تصرف در آن را دارند.
- ۴) **شُرک در ربوبیت:** اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند.

سوره توحید

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾
اللَّهُ الصَّمَدُ
لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿﴾
بگو خداوند یگانه است.
خداوندی که بی نیاز است.
نه زاده شده و نه زاییده است.
و هیچ کس هم تراز و هم پایه او نیست.
پیامهای آیه ۱ خداوند، یگانه، بی همتا و بی نیاز است.
هیچ کس در وجود هم پایه و هم تراز خداوند نیست.
خداوند هیچ گونه نقی ندارد.

- نور چیزی است که خودش پیداست و سبب پیداشدن چیزهای دیگر هم می شود.
- خداوند نور هستی است؛ یعنی تمام موجودات «وجود» خود را از او می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند. پس هر موجودی در حد خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

حضرت علی (ع) فرمود:

«ما رأيت شيئاً ألا و رأيت الله هیچ چیزی را ندیدم مگر این که خداوند را قبله و بعدم و معه»
قبل و بعد و با آن دیدم.
پیام حدیث خداوند قبل از وجود شیء، همراه با وجودش آن و پس از نابودی آن شیء همواره هست.

- انسان اگر معرفتی عمیق و والا داشته باشد، با هر چیزی خدا را می بیند. این هدفی دسترس به خصوص برای جوانان و نوجوانان است که پاکی و صفای قلب دارند.

ناتوانی در شناخت ذات و چیستی خداوند

موضوعاتی که می خواهیم شناخت پیدا کنیم دو دسته اند:

- ۱) موضوعاتی که در محدوده شناخت ما قرار می گیرند، مانند گیاهان، حیوان ها، ستارگان و کهکشان ها.
- ۲) موضوعاتی که نامحدودند و ذهن ما گنجایش آن ها را ندارد، مانند حقیقت خداوند. ما نمی توانیم ذات خداوند را بشناسیم، ولی اسماء و صفات او را می توانیم بشناسیم.

پیامبر اکرم (ص) فرمود:

«تفكروا في كل شيء»
و لا تفكروا في ذات الله»
در هر چیز تفکر کنید
ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.
پیام حدیث ممنوعیت تفکر در ذات خدا

۲ یگانه بی همتا

- مهم ترین اعتقاد دینی «توحید و یکتاپرستی» است و در اسلام بدون اعتقاد به توحید هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.

توحید و برخی مرآتبان

توحید یعنی اعتقاد به خدای یگانه، یعنی خدا بی همتا است و شریکی ندارد. رسول خدا (ص) از مشرکان خواست با گفتن ﴿لا اله الا الله﴾ دست از شرک و بت پرستی بردارند. پس ﴿لا اله الا الله﴾ یک شعار نبود، بلکه التزام به آن زندگی فرد را در رابطه با خدا، خویشتن، خانواده و اجتماع تغییر می داد.

مراتب توحید

۱) **توحید در خالقیت:** خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است و موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش هم تایی ندارد.

آیه ۶۲، زمر

﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾
خدا آفریننده هر چیزی است.

۲) **توحید در مالکیت:** چون خدا خالق و پدیدآورنده جهان است، پس تنها مالک آن است.

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ﴾

بگو پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست بگو خداست.

﴿قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾

بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید که

لا یملکون لانفسهم نفعاً و لا ضرراً

[حتی] اختیار سود و زیان خود ندارند؟

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرَ﴾

بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟

﴿أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورَ﴾

آیا تاریکی‌ها و روشنایی برابرند؟

﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ﴾

یا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند؟

﴿خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقِ عَلَيْهِمْ﴾

که [آن شریکان هم] مثل خداوند آفرینشی داشته‌اند و در نتیجه [این دو]

آفرینش بر آن‌ها مشتبه شده است.

﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾

بگو خدا آفریننده هر چیزی است،

و هو الواحد القهار ﴿﴾ و او یکتای مقتدر است.

پیام‌های آیه ۱ کسی را می‌توانیم به عنوان ولی و سرپرست خود

انتخاب کنیم که خالق و مالک همه چیز است.

۲ کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد، نمی‌تواند تأثیری در زندگی

دیگران داشته باشد.

۳ اگر خدایانی بودند که خلقتی مشابه خلقت خدا داشتند، مردم ممکن

بود به شک بیفتند.

چند نکته مهم:

۱) خداوند رابطه علیت را میان پدیده‌های جهان پدید آورده است. برای

همین، دعا سبب مغفرت و آمرزش و صدقه موجب دفع بلا است.

۲) همان‌گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید منافاتی ندارد

درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها نیز با توحید منافاتی ندارد.

۳) عقیده به توانایی پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین ﷺ وقتی موجب شرک

است که این توانایی را مستقل و از خود آن‌ها بدانیم اما اگر این توانایی را

صرفاً از خدا و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۴) گروهی از مسلمانان که به تکفیری‌ها معروف شده‌اند، این درخواست را

شرک‌آلود می‌دانند. این جریان فکری، خشک و غیرعقلانی است و هر مسلمانی

را که مثل آن‌ها نمی‌اندیشد، کافر می‌دانند و کشتن او را واجب می‌دانند.

توحید و سبک زندگی

مقدمه

افکار و اعتقادات هر فرد مهم‌ترین عامل در تعیین هدف‌ها و رفتارهای اوست.

هر فردی متناسب با اعتقاداتش، مسیر زندگی خود را انتخاب و بر همان

اساس رفتار می‌کند.

بازتاب توحید در زندگی

انسانی که خدا را به عنوان تنها خالق جهان پذیرفته، یک زندگی توحیدی برای خود تنظیم خواهد کرد.

آیه ۵۱، آل عمران

﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدوه﴾

همانا خداوند پروردگار من و پروردگار شماست پس او را بندگی کنید،

﴿هذا صراطٌ مستقیم﴾

[که] این راه راست [و درست] است.

پیام‌های آیه ۱ نتیجه اعتقاد به توحید در ربوبیت، توحید در عبادت خداوند است.

۲ راه درست زندگی، بندگی و عبودیت خداست.

● هر چه ایمان قوی‌تر باشد تأثیر عملی آن در زندگی بیشتر است و هر چه ضعیف‌تر باشد تأثیر آن کم‌تر خواهد بود.

ابعاد توحید عملی

کسی که بنده خداست او را می‌پرستد و خدا را محبوب خود می‌داند. او خدا را جهت زندگی خود قرار می‌دهد.

الف) بعد فردی توحید عملی و ثمرات آن

هر کسی در زندگی از فرمان‌های خدا اطاعت کند، به توحید عملی رسیده است. او می‌کوشد تمایلات درونی و تصمیم‌ها و فعالیت‌های خود را در جهت خواست و رضای خدا قرار دهد.

انسان موحد حادثه‌های جهان را با حکمت می‌داند گرچه حکمت آن را نداند؛

پس در مقابل سختی‌ها صبور است و آن را بستری برای رشد می‌داند.

انسان موحد شخصیتی ثابت و پایدار دارد و دارای آرامش روحی است.

انسان موحد بدن خود را امانتی الهی می‌داند و خود را در برابر مخلوقات

خداوند مسئول می‌بیند.

حضرت علیؑ فرمود:

«تقوای الهی پیشه کنید؛ هم در مورد بندگان خدا، هم در مورد شهرها

و آبادی‌ها، چراکه شما در برابر همه این‌ها حتی سرزمین‌ها و چهارپایان

مسئولید. خدا را اطاعت کنید و از عصیان او بپرهیزید.»

ویژگی‌های انسان مشرک

کسی که به هوای نفس (بت درون) دل بسپرد و او را معبود خود قرار دهد

و اوامرش را انجام دهد یا در پی کسب رضایت قدرت‌های مادی و طاغوت‌ها

(بت‌های بیرون) باشد دچار شرک عملی شده است.

آیه ۴۳، فرقان

﴿أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ الْهَوَاهُ﴾

آیا دیدی آن کسی را که هوای نفس خود را معبود خود گرفت

﴿أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا﴾

آیا تو می‌توانی ضامن او باشی [و به دفاع از او برخیزی]؟

نمونه سؤالات امتحان نیم سال اول	رشته: ریاضی و تجربی	دین و زندگی ۳	شعبه: خنجر
ردیف	امتحان شماره ①	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	نمره
الف)	آیات، احادیث و ترجمه		
۱	۱- آیه شریفه ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾ چه موضوعی را در مورد رابطه موجودات و خداوند بیان می کند؟		۰/۵
۰/۵	۲- حدیث شریف «افضل العبادة ادمانُ التَّفکر فی اللّٰه و فی قدرته» به چه موضوعی اشاره دارد؟		۰/۵
۰/۵	۳- آیه ﴿ کَلَّا نَمَدَّ هُوَلاءِ و هُوَلاءِ ﴾ به کدام سنت الهی اشاره می کند؟		۰/۵
۰/۵	۴- در حدیث شریف «لا تفکروا فی ذات اللّٰه»، پیامبر ﷺ می خواهد که در ..... و ..... خداوند تفکر نکنیم.		
ب)	درست یا نادرست بودن گزاره های زیر را مشخص کنید.	درست نادرست	
۰/۵	۵- به نیت، قصد یا هدف نیز گفته می شود که مربوط به حسن فعلی است.	☐ ☐	۰/۵
۰/۵	۶- بالاترین مرتبه اخلاص در بندگی، دیدار محبوب حقیقی است.	☐ ☐	۰/۵
۰/۵	۷- اختیار یک حقیقت وجدانی است که توانایی انتخاب و گزینش ناشی از آن است.	☐ ☐	۰/۵
۰/۵	۸- سنت امداد مربوط به چگونگی و فرایند رشد و تکامل انسان و عامل ظهور و بروز استعداد های اوست.	☐ ☐	۰/۵
پ)	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.		
۰/۵	۹- قدر به معنای اندازه و تقدیر به معنای ..... است.		۰/۵
۰/۵	۱۰- بستر اصلی حرکت به سوی معرفت خدا، ..... و ..... قلب است.		۰/۵
۰/۵	۱۱- منظور از توحید در ..... آن است که او تنها مبدأ جهان است و موجودات همه از او هستند.		۰/۵
۰/۵	۱۲- هر کسی که مالک چیزی است، حق ..... و تغییر در آن را دارد که به این حق، ولایت و سرپرستی می گویند.		۰/۵
ت)	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.		
۰/۵	۱۳- اگر بگوییم خداوند تنها پیش برنده جهان است، به کدام توحید اشاره کرده ایم؟		۰/۵
۰/۵	۱۴- «خداوند نور هستی است» به چه معنایی می باشد؟		۰/۵
۰/۵	۱۵- اولین قدم برای ورود به بندگی و اخلاص چیست؟		۰/۵
۰/۵	۱۶- نشانه های اختیار در انسان چیست؟ (دو مورد)		۰/۵
۰/۵	۱۷- شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان ها چه تأثیری در زندگی آن ها دارد؟		۰/۵
ث)	اصطلاحات زیر را تعریف کنید.		
۰/۵	۱۸- سنت املاء و استدراج:		۰/۵
۰/۵	۱۹- توحید در مالکیت:		۰/۵
۰/۵	۲۰- علل عرضی:		۰/۵
ج)	به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید.		
۱	۲۱- اگر کسی شفای بیمار را از اولیای خدا درخواست کند، در چه صورتی گرفتار شرک شده است؟		۱/۵
۱/۵	۲۲- سنت سبقت رحمت بر غضب را تعریف کنید.		۱/۵
۱/۵	۲۳- راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او چگونه باعث اخلاص می شود؟		۱/۵
۱/۵	۲۴- دو مورد از میوه های درخت اخلاص را بیان کنید.		۱/۵
۱/۵	۲۵- مقدمه اول استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را بنویسید.		۱/۵
۱/۵	۲۶- توحید عملی را توضیح دهید.		۱/۵
۱	۲۷- موجودات جهان چگونه به «قضا» و «قدر» الهی مربوط می شوند؟		۱
۲۰	جمع نمرات		

پاسخ نامه تشریحی امتحان شماره (۱)

۲۲- از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان چه گناهکار و چه نیکوکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند؛ یعنی حتی آنجا که خداوند بر کسی غضب می‌کند، باز هم از دریچه لطف و رحمت است؛ مانند مادری که بر فرزندش سخت می‌گیرد.

۲۳- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری‌جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می‌کند، محبت او را در قلب تقویت می‌سازد و انسان را بهره‌مند از کمک‌های الهی می‌سازد.

۲۴- (۱) دستیابی به درجاتی از حکمت: حکمت، به معنی علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می‌دهد و مانع لغزش‌ها و تباهی‌ها می‌شود.

(۲) نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان: اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله‌ای می‌رسد که دیگر فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد و گرفتار دام‌های شیطان نمی‌شود.

۲۵- هرگاه به خود نظر کنیم، درمی‌یابیم که پدیده‌ای هستیم که وجود و هستی ما از خود ما نیست، اشیا پیرامون ما هم همین‌گونه هستند و وجودشان از خودشان نیست. انسان و موجودات جهان پدیده‌هایی هستند که در وجود به خودشان متکی نیستند.

۲۶- کسی که خداوند را به عنوان تنها خالق جهان می‌پذیرد و می‌داند که او پروردگار و رب هستی است رفتاری متناسب با این اعتقاد در پیش می‌گیرد و جهت زندگی خود را خدا قرار خواهد داد. چنین انسانی در مسیر توحید عملی گام برمی‌دارد و زندگی خود را براساس خواست و رضایت الهی پیش می‌برد. توحید عملی دو بُعد دارد؛ بُعد فردی که به معنی قرارگرفتن تمام اعمال فرد در جهت رضایت خداست و بُعد اجتماعی به معنی قرارگرفتن ارکان جامعه در جهت خواست الهی است.

۲۷- موجودات جهان از آن جهت که خداوند حدود، اندازه، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آن‌ها را تعیین می‌کند، مقدر به قضای الهی هستند و از آن جهت که با حکم و فرمان و اراده الهی ایجاد می‌شوند مربوط به قضای الهی هستند.

۱- این آیه به نیازمندی موجودات به خداوند در وجود و بقا اشاره دارد.

۲- این حدیث به ارزش تفکر اشاره می‌کند و آن را برترین عبادت می‌شمارد.

۳- سنت امداد عام الهی

۴- ذات - چیستی (ب) درستی یا نادرستی

۵- نادرست، «نیت مربوط به حسن فاعلی است.»

۶- درست

۷- درست

۸- نادرست، «تعریف در مورد سنت ابتلاء و امتحان است.»

۹- اندازه‌گرفتن

۱۰- پاکی - صفای

۱۱- خالقیت

۱۲- تصرف

۱۳- توحید در ربوبیت را تعریف کرده‌ایم.

۱۴- یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند.

۱۵- حق‌پذیری، اولین قدم برای ورود به وادی بندگی و اخلاص است.

۱۶- (۱) تفکر و تصمیم (۲) احساس رضایت یا پشیمانی

۱۷- موجب نگرش صحیح ما به تلخی‌ها و شیرینی‌ها، شکست‌ها و موفقیت‌ها می‌شود.

۱۸- گاهی خداوند علاوه بر مهلت‌دادن به گمراهان، بر امکانات آنان اضافه می‌کند و آن‌ها با اختیار و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه‌گیر شده و گناهان آنان سنگین و سنگین‌تر می‌شود و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک می‌شوند.

۱۹- چون جهان مخلوق خداست پس مالک اصلی و حقیقی آن‌ها نیز خداوند است و در این مالکیت کسی شریک او نیست.

۲۰- در پیدایش هر پدیده ممکن است، چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر دخالت کنند. این‌گونه علل را علل عرضی می‌گویند.

۲۱- وقتی این عقیده موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم، اما اگر این توانایی را از خدا به اذن خدا بدانیم عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفابخشی دارو است که خداوند به آن بخشیده است.

نمونه سؤالات امتحان نیم سال اول	رشته: ریاضی و تجربی	دین و زندگی ۳	شیراز
ردیف	امتحان شماره ۲	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	نمره
(الف)	<p>آیات، احادیث و ترجمه</p> <p>۱- عبارت شریفه ﴿و من النَّاسِ من یعبُدُ اللّٰهَ علی حرفٍ فان اصابه خیرٌ اطمأنَّ به﴾ به پرستش خداوند در چه حالتی اشاره دارد؟</p> <p>۲- عبارت شریفه ﴿من جاء بالحسنة فله عشر امثالها و من جاء بالسيئة فلا یجزي الا مثلها﴾ به کدام سنت الهی اشاره می کند؟</p> <p>۳- حدیث شریف «فاعل الخیر خیر منه و فاعل الشر شر منه» به چه مفهومی اشاره دارد؟</p>		
(ب)	<p>درست یا نادرست بودن گزاره های زیر را مشخص کنید.</p> <p>۴- شناخت صفات و ویژگی های خداوند از راه شناخت مخلوقاتش تا حدودی شناخت چپستی خداوند را امکان پذیر می کند. ☐ درست ☐ نادرست</p> <p>۵- توحید در ولایت یعنی خداوند جهان را اداره می کند و به پیش می برد. ☐ درست ☐ نادرست</p> <p>۶- برای این که عمل برای خداوند خالص شود، لازم است نخست اخلاص در اندیشه تحقق یابد. ☐ درست ☐ نادرست</p> <p>۷- قرآن کریم قوانین حاکم بر زندگی انسان ها را سنت های الهی معرفی می کند. ☐ درست ☐ نادرست</p>		
(پ)	<p>جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.</p> <p>۸- نام دیگر امداد خاص الهی برای بندگان خالص، ..... است.</p> <p>۹- انسان خدانشناس می داند که فقط با زندگی در یک ..... به پشتوانه علم و اراده الهی امکان بهره مندی از اختیار و انتخاب دارد.</p> <p>۱۰- در انجام هر عمل باید نیت درونی و قلبی انسان الهی باشد که به آن ..... می گویند.</p> <p>۱۱- افزایش خودشناسی سبب درک بیشتر ..... و ..... انسان به خدا می شوند.</p>		
(ت)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱۲- توحید در ولایت به چه معناست؟</p> <p>۱۳- حُسن فعلی را تعریف کنید.</p> <p>۱۴- کدام سنت الهی سبب بروز استعدادها و فعلیت یافتن آن ها می شود؟</p> <p>۱۵- بستر اصلی حرکت به سوی معرفتی برتر و عمیق چیست؟</p> <p>۱۶- چه موضوعاتی در محدوده شناخت ما قرار می گیرند؟</p>		
(ث)	<p>اصطلاحات زیر را تعریف کنید.</p> <p>۱۷- توحید در خالقیت:</p> <p>۱۸- سنت توفیق الهی:</p> <p>۱۹- قضا:</p>		
(ج)	<p>به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید.</p> <p>۲۰- تفاوت علل طولی و عرضی را بیان کنید.</p> <p>۲۱- مقدمه دوم استدلال نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش را بنویسید.</p> <p>۲۲- انسان موحد و مشرک چه تفاوتی دارند؟</p> <p>۲۳- چه چیزهایی زمینه ساز شکوفایی اختیار هستند؟</p> <p>۲۴- نسبت میان نیت و شکل عمل را توضیح دهید.</p> <p>۲۵- رابطه اختیار انسان و اراده الهی چیست؟</p> <p>۲۶- نیازمندی جهان به خداوند در بقا به چه معناست؟</p>		
جمع نمرات	۲۰		

پاسخ نامه تشریحی امتحان شماره (۲)

۲۰- در علل عرضی چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر دخالت می‌کنند، ولی در علل طولی یک عامل در عامل دیگر اثر می‌گذارد و آن عامل دوم در عامل سوم تأثیر می‌گذارد تا اثر عامل اول را به معلول منتقل کند. در واقع چندین عامل در طول هم در انجام یک کار دخالت دارند.

۲۱- هر پدیده‌ای که وجودش از خودش نباشد برای موجود شدن نیازمند دیگری است. یک موجود فقط در صورتی برای موجود بودن به دیگری نیازمند نیست که ذات و حقیقتش مساوی با موجود بودن باشد و نیستی در او راه نداشته باشد که در این صورت دیگر پدیده نیست و خودش همواره هست.

۲۲- انسان موحد فقط خدا را می‌پرستد و او را اطاعت می‌کند. در مقابل انسان مشرک به جای تبعیت از خداوند و کسب رضایت او، از هوای نفس خود یا دیگران اطاعت می‌کند و کارهایش برای رسیدن به خواسته‌های نفسانی است.

۲۳- قانونمندی جهان، یعنی حاکم بودن قدر و قضای الهی بر جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، زمینه‌ساز شکوفایی اختیار است، چون اگر وقایع جهان قانونمند نبود و همه چیز اتفاقی رخ می‌داد انسان نمی‌دانست باید دست به چه انتخابی بزند.

۲۴- نیت و قصد به منزله روح عمل و شکل عمل به منزله کالبد و جسم عمل است. مشخص است که انجام عمل بدون نیت مانند داشتن کالبدی بی‌جان برای هر عملی است.

۲۵- وجود اختیار و اراده انسان ناشی از اراده الهی و خواست خداست. خداوند اراده کرده است که انسان موجودی مختار و دارای اراده باشد. در فعل اختیاری تا زمانی که ما اراده کرده‌ایم، آن فعل انجام نمی‌گیرد. در عین حال وجود ما، اراده ما و هر عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداوند است؛ یعنی اراده انسان در طول اراده خداوند است و با آن منافات ندارد.

۲۶- هستی موجودات به خداوند وابسته است. رابطه وجود ما با وجود خداوند مانند رابطه پرتوهای نور با منبع آن است. همان‌طور که اگر خورشید نورافشانی نکند، دیگر پرتو نوری نیست؛ اگر خداوند هستی‌بخشی نکند دیگر موجودی در جهان باقی نخواهد ماند.

۱- «این آیه پرستش خداوند را از سوی انسان‌هایی که شک و تردید به خدا دارند بیان می‌کند.»

۲- سنت «سبقت رحمت بر غضب»

۳- این حدیث به برتری نیت و حسن فاعلی بر شکل عمل و حسن فعلی اشاره دارد.

۴- نادرست، «انسان به دلیل نامحدود بودن، هیچ‌گاه نمی‌تواند چپستی خداوند را بشناسد.»

۵- نادرست، «این تعریف مربوط به توحید در ربوبیت است.»

۶- درست

۷- درست

۸- توفیق الهی

۹- جهان قانونمند

۱۰- حسن فاعلی

۱۱- فقر - نیاز

۱۲- خداوند تنها مالک جهان است، پس تنها ولی و سرپرست جهان است و تنها او می‌تواند در جهان تصرف کند.

۱۳- حسن فعلی یعنی عمل، مطابق با شیوه‌ای انجام شود که خداوند دستور داده است.

۱۴- سنت امتحان یا ابتلاء

۱۵- بستر اصلی، پاکی و صفای قلب است.

۱۶- موضوعاتی را انسان می‌تواند بشناسد که محدود باشند و ذهن ما گنجایش آن‌ها را داشته باشد.

۱۷- توحید در خالقیت یعنی خدا تنها مبدأ و خالق جهان است، موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.

۱۸- سنت توفیق الهی امداد خاص خدای متعال نسبت به آنان است که با نیت پاک قدم در راه حق گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار می‌دهند.

۱۹- قضا به معنی به انجام رساندن، پایان دادن، حکم کردن و حتمیت‌بخشیدن است.

شهریار	دین و زندگی ۳	رشته: ریاضی و تجربی	نمونه سؤالات امتحان نیمسال دوم (نهایی خردادماه ۱۴۰۱)									
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	امتحان شماره ۳									
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	<p>الف) آیات، احادیث و ترجمه</p> <p>۱- آیه شریفه ﴿... قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ بیانگر کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی است؟</p> <p>۲- با توجه به عبارت قرآنی ﴿أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ...﴾ دو روش صحیح دعوت را بنویسید.</p> <p>۳- با توجه به آیه شریفه ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند، به طور خاص ..... می کند.</p> <p>۴- مراتب توحید یا شرک را در آیه شریفه ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...﴾ مشخص کنید.</p> <p>۵- براساس حدیث شریف پیامبر ﷺ «مؤمنان با توجه به ..... بر یکدیگر برتری پیدا می کنند.»</p>											
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	<p>ب) درست یا نادرست بودن گزاره‌های زیر را مشخص کنید.</p> <p>۶- دوره جوانی، دوره تثبیت خوی و خصلت‌هاست.</p> <p>۷- میان سعادت انسان در دنیا و آخرت و بایدها و نبایدهای دین (احکام)، ارتباط و هماهنگی برقرار است.</p> <p>۸- توانایی بهره‌مندی بیشتر از طبیعت از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم است.</p> <p>۹- عناصر اصلی برنامه پیامبر ﷺ در ارتقاء جایگاه خانواده، احیای منزلت زن و ارزش‌های اصیل او بود.</p>											
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	<p>پ) جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.</p> <p>۱۰- تنها شیوه مطمئن و قابل اعتمادی که پیش روی هر انسان خردمند و عاقبت‌اندیش قرار دارد، ..... است.</p> <p>۱۱- اولین آیاتی که بر رسول خدا ﷺ نازل شد، درباره ..... بود.</p> <p>۱۲- اگر رفتار ناپسند برخی افراد سبب بدبینی دیگران به دین شده در واقع ..... افراد ضایع شده است.</p> <p>۱۳- اگر لایه ظاهری و سطحی موقعیت زن در دنیای امروز کنار رود، خواهیم دید که سودآوری ..... در حال ربودن گوی سبقت از تجارت مواد مخدر و اسلحه است.</p>											
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	<p>ت) په‌سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱۴- میان بُعد فردی و بُعد اجتماعی توحید چه رابطه‌ای وجود دارد؟</p> <p>۱۵- مجموعه عوامل مستقل در «پرورش گل» از کدام نوع علت است؟</p> <p>۱۶- سنت حاکم بر زندگی «معاندان و غرق‌شدگان در گناه» کدام است؟</p> <p>۱۷- مهم‌ترین راه اصلاح و معالجه جامعه از بیماری‌ها و انحرافات اجتماعی چیست؟</p> <p>۱۸- جامعه عدالت‌محور پیامبر ﷺ چگونه جامعه‌ای بود؟ (دو مورد)</p> <p>۱۹- زمینه‌های پیدایش تمدن جدید را بنویسید.</p>											
۰/۵ ۰/۵	<p>ث) اصطلاحات زیر را تعریف کنید.</p> <p>۲۰- الف) حسن فاعلی:</p> <p>ب) توحید در خالقیت:</p>											
۱/۵	<p>ج) کشف ارتباط</p> <p>۲۱- هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟</p> <table border="0" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">«الف»</td> <td style="width: 50%; text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">«ب»</td> </tr> <tr> <td style="border-bottom: 1px solid black;">الف) هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">● (۱) تفکر و تصمیم</td> </tr> <tr> <td style="border-bottom: 1px solid black;">ب) این که فردا این کنم یا آن کنم</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">● (۲) مسئولیت‌پذیری</td> </tr> <tr> <td style="border-bottom: 1px solid black;">ج) گر نبودى اختیار این شرم چیست؟</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">● (۳) احساس رضایت یا پشیمانی</td> </tr> </table>				«الف»	«ب»	الف) هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟	● (۱) تفکر و تصمیم	ب) این که فردا این کنم یا آن کنم	● (۲) مسئولیت‌پذیری	ج) گر نبودى اختیار این شرم چیست؟	● (۳) احساس رضایت یا پشیمانی
«الف»	«ب»											
الف) هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟	● (۱) تفکر و تصمیم											
ب) این که فردا این کنم یا آن کنم	● (۲) مسئولیت‌پذیری											
ج) گر نبودى اختیار این شرم چیست؟	● (۳) احساس رضایت یا پشیمانی											

	دین و زندگی ۳	رشته: ریاضی و تجربی	نمونه سؤالات امتحان نیم سال دوم (نهایی خردادماه ۱۴۰۱)	
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	امتحان شماره ۳	ردیف
۲	<p>احکام (ج)</p> <p>۲۲- حکم هر یک از موارد زیر را بنویسید: جایز - حرام - واجب - مستحب - واجب کفایی (یک مورد اضافی است). الف) هر نوع تجارت که به نفع رژیم صهیونیستی باشد. ب) تولید و توزیع فیلم‌های سینمایی جهت مبارزه با تهاجم فرهنگی ج) ورزش به قصد آمادگی برای انجام وظایف دینی د) خودداری از خرید کالای خارجی که مصرف آن سبب وابستگی کشور شود.</p>			
۱/۵	<p>به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید.</p> <p>۲۳- نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را با دو مقدمه و یک نتیجه استدلال نمایید.</p> <p>۲۴- آثار زبان بار قمار را بنویسید. (دو مورد)</p> <p>۲۵- چگونه یکی از جاهل‌ترین جوامع زمان پیامبر ﷺ مشتاق علم شد؟</p> <p>۲۶- از مسئولیت‌های ما در حوزه عدل و قسط «استحکام بخشیدن به نظام اسلامی» را شرح دهید.</p> <p>۲۷- از حیل‌های شیطان برای دور کردن انسان از توبه «به تأخیر انداختن توبه (تسویف)» را شرح دهید. این حیل‌ها بیشتر برای چه کسانی به کار می‌رود؟</p>			
۲۰	جمع نمرات			

پاسخ‌نامه تشریحی امتحان شماره (۳)

۲۳- مقدمه اول: اگر به خود و اشیای پیرامون خود نگاه کنیم

درمی‌یابیم که وجود و هستی ما از ما نیست و همه پدیده‌ایم. (۰/۵)
مقدمه دوم: پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نباشد برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. (۰/۵)

نتیجه: با دو مقدمه فوق می‌توانیم نتیجه بگیریم که ما و همه پدیده‌های جهان در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود. (۰/۵)

۲۴- یک کار بیهوده است - پول و ثروت مردم را در مسیری که هیچ فایده‌ای برای جامعه ندارد به کار می‌گیرد. - میان برنده و بازنده کینه و دشمنی به وجود می‌آورد. (دو مورد کافی است). (هر مورد ۰/۵ نمره)
۲۵- نزول تدریجی آیات قرآن و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش از یک طرف (۰/۵) و تشویق‌های دائمی رسول خدا ﷺ از طرف دیگر سد جاهلیت و خرافه‌گرایی را شکست و یکی از جاهل‌ترین جوامع آن روز را مشتاق علم ساخت. (۰/۵)

۲۶- استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور مهم‌ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. یک کشور ضعیف، به طور طبیعی منزوی می‌شود و همراه و همدلی در دنیا نمی‌یابد. استحکام پایه‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر، توسعه عدالت در همه ابعاد، تقویت اتحاد ملی، انسجام اسلامی و مشارکت عمومی و عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است. (۱)

۲۷- تسویف از ریشه سوف و به معنای امروز و فردا کردن و کار امروز را به فردا انداختن است؛ به عبارت دیگر فرد گنهگار دائماً به خود می‌گوید: «به زودی توبه می‌کنم.» و این گفته را آن قدر تکرار می‌کند تا این که دیگر میل به توبه در او خاموش می‌شود (۱). این حيله بیشتر برای گمراه کردن جوانان به کار می‌رود. (۰/۵)

۱- توجه به خردورزی و علم‌آموزی (۰/۵)

۲- دانش استوار (۲) اندرز نیکو (۳) جدال احسن (دو مورد کافی است). (۰/۵)

۳- هدایت (۰/۵)

۴- توحید در مالکیت (۰/۵)

۵- مراتب اخلاصشان (۰/۵)

۶- نادرست؛ دوره جوانی دوره انعطاف است، نه تثبیت. (۰/۵)

۷- درست (۰/۵)

۸- نادرست؛ این توانایی از آثار مثبت تمدن جدید است. (۰/۵)

۹- درست (۰/۵)

۱۰- زندگی دینی (۰/۵)

۱۱- دانش و آموختن (۰/۵)

۱۲- حقوق معنوی (۰/۵)

۱۳- تجارت فحشا (۰/۵)

۱۴- متقابل (۰/۵)

۱۵- علل عرضی (۰/۵)

۱۶- سنت املاء و استدراج (۰/۵)

۱۷- امر به معروف و نهی از منکر (۰/۵)

۱۸- جامعه‌ای که در آن مظلوم بتواند به آسانی حق خود را از ظالم بستاند و امکان رشد برای همه انسان‌ها فراهم باشد. (۰/۵)

۱۹- (۱) کلیسا و تعالیم تحریف‌شده (۰/۲۵) (۲) بهره‌گیری از تجربیات سایر تمدن‌ها (۰/۲۵)

۲۰- الف) بدین معناست که انجام‌دهنده کار دارای نیت الهی باشد. (۰/۵)
ب) عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد. (۰/۵)

۲۱- الف) ۲ (۰/۵) ب) ۱ (۰/۵) ج) ۳ (۰/۵)

۲۲- الف) حرام (۰/۵) ب) واجب کفایی (۰/۵)

ج) مستحب (۰/۵) د) واجب (هر کدام) (۰/۵)

	دین و زندگی ۳	رشته: ریاضی و تجربی	نمونه سؤالات امتحان نیمسال دوم (نهایی شهریورماه ۱۴۰۱)										
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	امتحان شماره ۴										
الف	تدبر در آیات، قرآن و احادیث												
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	۱- آیه شریفه ﴿... مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ به کدام یک از مراتب توحید اشاره دارد؟ ۲- در آیه شریفه ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ خداوند از انسان‌ها چه درخواستی دارد؟ ۳- آیه مبارکه ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدِرُّهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ...﴾ بیانگر حاکمیت کدام سنت الهی بر زندگی انسان‌ها است؟ ۴- با توجه به سخن امام علی <small>علیه السلام</small> که می‌فرماید: «التُّوبَةُ تُطَهِّرُ الْقُلُوبَ وَ تَغْسِلُ الذُّنُوبَ»، توبه چه ثمراتی دارد؟ ۵- خداوند در آیه مبارکه ﴿لَا تَقْرَبُوا الزَّانَا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ از کدام گناه کبیره نهی می‌فرماید؟												
ب	درستی یا نادرستی گزاره‌ها (ص/غ)												
۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵	۶- هم‌چنان که یک مدرسه پس از ساخته شدن بی‌نیاز از بنا است، موجودات نیز پس از پیدایش، بی‌نیاز از خداوندند. ☐ درست ☐ نادرست ۷- حُسن فعلی به معنای انجام دادن عمل به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است. می‌باشد. ☐ درست ☐ نادرست ۸- زندگی توحیدی، ریشه در جهان‌بینی توحیدی دارد. ☐ درست ☐ نادرست ۹- یکی از ویژگی‌های فرهنگ علمی دوره اسلامی منحصر بودن تحصیل علم به طبقه یا قشر خاص اجتماعی است. ☐ درست ☐ نادرست ۱۰- ما می‌توانیم به وجود خداوند پی ببریم و صفات او را بشناسیم اما نمی‌توانیم چیستی او را دریابیم. ☐ درست ☐ نادرست ۱۱- اگر کسی در پی کسب رضایت قدرت‌های مادی و طاغوت‌ها برآید، گرفتار شرک عملی شده است. ☐ درست ☐ نادرست												
پ	کامل‌کردنی												
۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵	۱۲- اگر انسانی معتقد باشد که می‌تواند مستقل از خداوند امور را تدبیر کند، گرفتار شرک در ..... شده است. ۱۳- در تمدن اسلامی، یکی از اهداف مهم پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> ارتقای جایگاه .....، به عنوان کانون رشد و تربیت انسان‌ها بود. ۱۴- رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small> نه تنها همه را دعوت به علم‌آموزی کرد، بلکه آموختن علم را برای مردم، ..... می‌دانست. ۱۵- توانایی بهره‌مندی بیشتر از طبیعت، از آثار مثبت تمدن جدید در حوزه ..... است.												
ت	کشف ارتباط												
۱/۵	۱۶- هر یک از عبارات‌های ستون سمت راست با کدام یک از عبارات‌های ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد اضافی است). <table border="0" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">«الف»</td> <td style="width: 50%; text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">«ب»</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">الف) تقویت اتحاد ملی</td> <td style="text-align: center;">۱- علم‌زدگی</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">ب) علوم تجربی، تنها رمز سعادت ملت‌ها</td> <td style="text-align: center;">۲- رشد سریع علم</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">ج) غفلت انسان غربی از تکامل بُعد معنوی خویش</td> <td style="text-align: center;">۳- عامل استحکام نظام اسلامی</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">۴- مصرف‌زدگی</td> </tr> </table>			«الف»	«ب»	الف) تقویت اتحاد ملی	۱- علم‌زدگی	ب) علوم تجربی، تنها رمز سعادت ملت‌ها	۲- رشد سریع علم	ج) غفلت انسان غربی از تکامل بُعد معنوی خویش	۳- عامل استحکام نظام اسلامی		۴- مصرف‌زدگی
«الف»	«ب»												
الف) تقویت اتحاد ملی	۱- علم‌زدگی												
ب) علوم تجربی، تنها رمز سعادت ملت‌ها	۲- رشد سریع علم												
ج) غفلت انسان غربی از تکامل بُعد معنوی خویش	۳- عامل استحکام نظام اسلامی												
	۴- مصرف‌زدگی												
ث	کوته پاسخ												
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	۱۷- اصل و حقیقت توحید به چه معناست؟ ۱۸- در چه صورت توبه، گناهان را به حسنات تبدیل می‌کند؟ ۱۹- منظور از حکمت در دستورات و احکام الهی چیست؟ ۲۰- براساس احکام اسلام در چه صورت ورزش مستحب و دارای پاداش اخروی است؟												

نمونه سؤالات امتحان نیم‌سال دوم (نهایی شهریورماه ۱۴۰۱)	رشته: ریاضی و تجربی	دین و زندگی ۳	شهریزاد
ردیف	امتحان شماره ۴	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	kheilisabz.com نمره
(ج)	تعریف اصطلاحات		
۰/۵	۲۱- تسویف:		
۰/۵	۲۲- اختیار:		
(ج)	انتخاب گزینه مناسب		
۰/۲۵	۲۳- کدام مورد درباره تکرار توبه صحیح می‌باشد؟ (۱) تکرار توبه در پی شکستن آن، به معنای دورشدن توبه‌کار از خداوند است. (۲) توبه واقعی موجب محبوب شدن توبه‌کار نزد خداوند و جلب رحمت او می‌شود.		
۰/۲۵	۲۴- درباره زمان توبه، کدام مورد صحیح است؟ (۱) زمانی که امکان توبه بیشتر، انجام آن آسان‌تر و جبران راحت‌تر باشد. (۲) وقتی که خصلت‌ها در انسان تثبیت شده باشد و انعطاف آدمی کم شده باشد.		
۰/۲۵	۲۵- در چه صورتی می‌توان گفت که شخص گناه‌کار از گناه خود توبه کرده است؟ (۱) اگر پس از انجام گناه، احساس پشیمانی کند و بگوید هرگز چنین کاری نمی‌کنم. (۲) وقتی که ذکر «استغفرالله» را بر زبان جاری کند حتی بدون پشیمانی قلبی.		
۰/۲۵	۲۶- درباره توبه، کدام گزینه نادرست است؟ (۱) در توبه همیشه باز است و باید لحظه‌های توفیق را شکار کرد. (۲) توفیق توبه همیشه میسر است و می‌توان خود را در دامن مهر خداوند انداخت.		
(ح)	احکام		
۲	۲۷- احکام فقهی هر یک از موارد زیر را مشخص کنید: (واجب کفایی - مستحب - واجب - حرام) الف) اجتناب مسئولان کشور از زندگی اشرافی و تجمل‌گرایی ب) ایجاد پایگاه اینترنتی به منظور مقابله با اندیشه‌های کفرآمیز و ابتدال اخلاقی ج) تولید، توزیع و تبلیغ انواع آثار هنری به منظور مقابله با تهاجم فرهنگی د) تکثیر و کپی آثار ادبی علمی و هنری بدون دریافت اجازه از پدیدآورندگان آن		
(خ)	پاسخ کامل (تشریحی)		
۱	۲۸- کسانی که می‌پندارند قدر و قضای الهی با اختیار انسان ناسازگار است، چه پندار نادرستی از تقدیر دارند؟		
۱	۲۹- از میوه‌های درخت اخلاص «دریافت پاداش‌های وصف‌نشدنی» را همراه با ذکر نمونه توضیح دهید.		
۱	۳۰- منظور از «انقلاب علیه خود» در توبه چیست؟		
۱	۳۱- مفهوم سنت «امداد خاص (توفیق الهی)» و یکی از جلوه‌های آن را توضیح دهید.		
۱/۵	۳۲- رسول خدا ﷺ در راستای دو معیار تمدن اسلامی یعنی «ایمان به توحید» و «ایمان به معاد» چه کردند؟		
۲	۳۳- آشنایی با نقاط قوت و ضعف تمدن جدید اروپا از چه جهاتی برای ما مسلمانان مطلوب است؟		
۲۰	جمع نمرات		

پاسخ‌نامه تشریحی امتحان شماره (۴)

- ۱- توحید در ولایت (۰/۵)
- ۲- عبادت و پرستش خداوند (۰/۵)
- ۳- سنت املاء و استدرج (۰/۵)
- ۴- پاک‌شدن دل‌های از آلودگی‌ها (۰/۲۵) و شست‌وشوی گناهان (۰/۲۵)
- ۵- زنا (ارتباط جنسی خارج از چهارچوب شرع) (۰/۵)
- ۶- نادرست (۰/۲۵)
- ۷- درست (۰/۲۵)
- ۸- درست (۰/۲۵)
- ۹- نادرست (۰/۲۵)
- ۱۰- درست (۰/۲۵)
- ۱۱- درست (۰/۲۵)
- ۱۲- ربوبیت (۰/۲۵)
- ۱۳- خانواده (۰/۲۵)
- ۱۴- واجب (۰/۲۵)
- ۱۵- علم (۰/۲۵)
- ۱۶- الف ← ۳ (۰/۵)   ب ← ۱ (۰/۵)
- ج ← ۴ (۰/۵)
- ۱۷- اعتقاد به این‌که خدا یگانه است. (خدا بی‌همتاست، خدا شریک ندارد.) (۰/۵)
- ۱۸- اگر توبه، همراه با ایمان و عمل صالح باشد. (۰/۵)
- ۱۹- هر دستور خداوند دلایل خاص خود را دارد که حکمت آن حکم نامیده می‌شود. (۰/۵)
- ۲۰- اگر ورزش به قصد آمادگی برای انجام وظایف الهی باشد. (۰/۵)
- ۲۱- به تأخیر انداختن توبه (۰/۵) (فرد گنهکار دائماً به خود می‌گوید به زودی توبه می‌کنم و این گفته را آن‌قدر تکرار می‌کند تا این‌که میل به توبه در او خاموش می‌شود.)
- ۲۲- یک حقیقت وجدانی، به معنای توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است. (۰/۵)
- ۲۳- گزینه «۲» (۰/۲۵)
- ۲۴- گزینه «۱» (۰/۲۵)
- ۲۵- گزینه «۱» (۰/۲۵)
- ۲۶- گزینه «۲» (۰/۲۵)
- ۲۷- الف) واجب (۰/۵)   ب) مستحب (۰/۵)
- ج) واجب کفایی (۰/۵)   د) حرام (۰/۵)
- ۲۸- آنان تصور می‌کنند که تقدیر، چیزی غیر از قانونمندی جهان و نظم در آن است که وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت، هر قانونی را لغو و هر نظمی را بر هم می‌زند. (۱)
- ۲۹- بندگی خالصانه خداوند پادشاهی دارد که چه‌بسا در ذهن ما نگنجد و از تصور و تخیل ما فراتر رود. (۰/۵) از جمله این پادشاهی‌ها وصف‌ناشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه خداوند است. (۰/۵)
- ۳۰- انسان می‌تواند در برابر موانع درونی خود ایستادگی کرده و علیه خود انقلاب کند. (۱) (با پیروی از عقل علیه تمایلات ناپسند خود قیام کند.) (انقلاب و قیام خود عالی انسان علیه خود دانی) (انقلاب نفس لوامه علیه نفس اماره)
- ۳۱- در اصطلاح دینی، توفیق به معنای آسان‌نمودن است؛ یعنی خداوند شرایط و اسباب را برای کسی که با نیت پاک قدم در راه حق می‌گذارد و در این راه سعی و تلاش می‌کند چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد؛ این امداد خاص خداوند «توفیق الهی» نام دارد. (۰/۵)
- یکی از جلوه‌های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است. (۰/۵)
- (و یکی دیگر از جلوه‌های این توفیق، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن است مانند یافتن دوست خوب.)
- ۳۲- رسول اکرم ﷺ از همان ابتدای دعوت مردم را به یکتاپرستی دعوت کرد و فرمود: «ای مردم بگویید معبودی جز الله نیست تا راستگار شوید.» (۰/۷۵)
- رسول خدا ﷺ در کنار دعوت به توحید، افق نگاه انسان‌ها را از محدوده زندگی دنیایی فراتر برد و آنان را با زندگی در آخرت آشنا کرد. (۰/۷۵)
- ۳۳- اول آن‌که ما مسلمانان مانند سایر ملت‌ها با این تمدن ارتباط مستقیم داریم؛ بنابراین هم تحت تأثیر آن قرار می‌گیریم و هم می‌توانیم بر آن اثر بگذاریم؛ هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد، قدرت تأثیرگذاری ما بیشتر خواهد بود. (۱)
- دوم آن‌که بررسی ضعف‌ها و قوت‌های این تمدن در عرصه‌های مختلف این کمک را به ما می‌کند که در راستای احیای تمدن اسلامی از نقاط قوت این تمدن بهره‌مند شویم و با عبرت‌گرفتن از ضعف‌ها و آسیب‌های آن بتوانیم برنامه‌ریزی درست و کم‌اشتباهی را برای سامان‌دهی تمدن اسلامی داشته باشیم. (۱)

	دین و زندگی ۳	رشته: ریاضی و تجربی	نمونه سؤالات امتحان نیم سال دوم (نهایی دی ماه ۱۴۰۱)				
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	امتحان شماره ۵				
الف	باندبر در آیات قرآن و حدیث به سؤالات زیر پاسخ دهید. ۱- با توجه به مراتب توحید، آیه شریفه ﴿و الله ما فی السماوات و ما فی الارض ...﴾ پس از کدام مرتبه توحیدی قرار می گیرد؟ ۲- طبق آیه ﴿یا ایها الذین آمنوا لا تتخذوا عدوی عدوکم اولیاء...﴾ کدام گزینه بیانگر علت نهی مؤمنان از دوستی با دشمنان خداست؟ (۱) تلقون الیهم بالمودة (۲) و قد کفروا بما جاءکم من الحق (۳) و من التاس من یعبد الله علی حرف ۳- طبق آیه ﴿و الذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا و ان الله لمح المحسنین﴾ جهاد مؤمنان در راه خدا، چه نتایجی برایشان در پی دارد؟ ۴- آیه مبارکه ﴿و من آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیها...﴾ بیانگر کدام معیار تمدن اسلامی است؟ (نام معیار) ۵- عمل افراد جامعه اسلامی بر مبنای حدیث نبوی: «برترین جهاد؛ سخن حقی است که انسان در مقابل سلطانی ستمگر بر زبان آورد» جامعه را به کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی نزدیک می کند؟						
ب	درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص/غ) مشخص کنید. درست نادرست ۶- هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خداوند بیشتر شود، احساس نیاز او به خداوند نیز بیشتر می گردد. ☐ ☐ ۷- این که خداوند پیامبر اکرم ﷺ را اولی انسان ها معرفی نموده، بدین معناست که ولایت خود را به ایشان واگذار کرده است. ☐ ☐ ۸- بیت «هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا» بیانگر «مسئولیت پذیری» و شهادی بر اختیار آدمی است. ☐ ☐ ۹- «آشنایی ما با نشانه های الهی و بهره گرفتن از طبیعت» از نتایج شناخت ما به سنت های حاکم بر زندگی انسان هاست. ☐ ☐ ۱۰- یکی از ویژگی های فرهنگ علمی دوره اسلامی منحصر نبودن تحصیل علم به طبقه یا قشر خاص بود. ☐ ☐ ۱۱- پذیرش عقاید رهبران کلیسا درباره هر موضوعی به جز موضوعات علمی، ضروری بود و مخالفت با آن، کفر تلقی می شد. ☐ ☐						
پ	جاهای خالی گزاره های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید. ۱۲- گرچه ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می بریم، اما نمی توانیم ..... او را دریابیم. ۱۳- هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریانی که امروزه به ..... مشهور شده، درخواست از رسول خدا ﷺ را شرک آلود نمی دانند. ۱۴- دل سپردن به هوای نفس و کسب رضایت قدرت های مادی، انسان را دچار شرک ..... می کند. ۱۵- دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات، یکی از راه های ..... است. ۱۶- بنا بر فرمایش امام باقر ﷺ «برای توبه کردن ..... کافی است. ۱۷- قرآن کریم طبق آیه شریفه ﴿قد افلح من زکاه﴾ رمز سعادت و رستگاری انسان ها را ..... دانسته است.						
ت	کشف ارتباط ۱۸- هر یک از عبارت های ستون سمت راست با کدام یک از عبارت های ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد اضافی است). <table border="0" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">«الف»</td> <td style="width: 50%; text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">«ب»</td> </tr> <tr> <td style="vertical-align: top;"> الف) احسان پیاپی خدا و پرده پوشی های او و مغرور شدن انسان ها ب) ثبت فوری اعمال نیک بندگان توسط فرشتگان الهی ج) ایجاد شرایط و اسباب برای آسان تر به مقصد رساندن مؤمنان د) ایجاد شرایط و موقعیت برای بروز صفات درونی افراد </td> <td style="vertical-align: top;"> ۱- سنت امداد خاص ۲- سنت امداد عام الهی ۳- سنت ابتلا ۴- سنت املاء و استدراج ۵- سنت سبقت رحمت بر غضب الهی </td> </tr> </table>			«الف»	«ب»	الف) احسان پیاپی خدا و پرده پوشی های او و مغرور شدن انسان ها ب) ثبت فوری اعمال نیک بندگان توسط فرشتگان الهی ج) ایجاد شرایط و اسباب برای آسان تر به مقصد رساندن مؤمنان د) ایجاد شرایط و موقعیت برای بروز صفات درونی افراد	۱- سنت امداد خاص ۲- سنت امداد عام الهی ۳- سنت ابتلا ۴- سنت املاء و استدراج ۵- سنت سبقت رحمت بر غضب الهی
«الف»	«ب»						
الف) احسان پیاپی خدا و پرده پوشی های او و مغرور شدن انسان ها ب) ثبت فوری اعمال نیک بندگان توسط فرشتگان الهی ج) ایجاد شرایط و اسباب برای آسان تر به مقصد رساندن مؤمنان د) ایجاد شرایط و موقعیت برای بروز صفات درونی افراد	۱- سنت امداد خاص ۲- سنت امداد عام الهی ۳- سنت ابتلا ۴- سنت املاء و استدراج ۵- سنت سبقت رحمت بر غضب الهی						
ث	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ۱۹- چرا رسیدن به معرفت عمیق «خدا را با هر چیزی دیدن» هدفی قابل دسترس به ویژه برای نوجوانان و جوانان است؟ ۲۰- مهم ترین عامل در تعیین هدف ها و رفتارهای انسان چیست؟ ۲۱- رسول خدا ﷺ در راستای تبیین معیارهای تمدن اسلامی، چگونه افق نگاه انسان ها را از محدوده زندگی دنیایی فراتر برد؟ ۲۲- چگونه بسیاری از مردم در جوامع غربی دریافتند که نمی توان سعادت را تنها در «علم تجربی» جست و جو کرد؟						

	دین و زندگی ۳	رشته: ریاضی و تجربی	نمونه سؤالات امتحان نیمسال دوم (نهایی دی ماه ۱۴۰۱)	
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	امتحان شماره ۵	
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	<p>ج) اصطلاحات زیر را تعریف کنید.</p> <p>۲۳- حکمت احکام:</p> <p>۲۴- اخلاص در کاربرد دینی:</p> <p>۲۵- پیرایش یا تخلیه:</p>			
۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵	<p>ج) گزینه مناسب را انتخاب کنید:</p> <p>۲۶- کدام گزینه بیانگر آن است که «تکرار توبه» موجب جلب رحمت خداوند می شود؟ (۱) من جاء بالحسنة فله عشر امثالها (۲) التائب من الذنب كمن لا ذنب له (۳) ان الله يحب التوابين و يحب المتطهرين</p> <p>۲۷- کدام گزینه در مورد توبه اجتماعی درست است؟ (۱) لازم نیست که انحراف های اجتماعی ضرورتاً در مراحل ابتدایی خود اصلاح شوند. (۲) کوتاهی در انجام امر به معروف و نهی از منکر اصلاح جامعه برای تحقق توبه اجتماعی را مشکل می سازد. (۳) حساسیت مردم در برابر گناهان اجتماعی، مانع گسترش این گناهان نمی شود.</p> <p>۲۸- کدام گزینه درباره وضعیت زنان در دوره قبل از اسلام نادرست است؟ (۱) همچون کالا تلقی می شدند. (۲) از حق مالکیت برخوردار بودند (۳) تولد دختر موجب سرافکندگی خانواده اش بود.</p> <p>۲۹- کدام گزینه از آثار تمدن جدید در حوزه عدل و قسط نمی باشد؟ (۱) تأسیس وزارتخانه ای به نام وزارت تنهایی (۲) از صحنه خارج شدن حکومت های موروثی (۳) آشنایی با مردم با حقوق خود در مقابل دولت ها</p>			
۱	<p>ج) احکام</p> <p>۳۰- احکام فقهی هر یک از موارد زیر را مشخص کنید: (واجب کفایی - مستحب - واجب - حرام - حلال و جایز) الف) ورزش به قصد آمادگی برای انجام وظایف الهی ب) استفاده از ابزارها و آلات موسیقی برای اجرای سرودها و برنامه های فرهنگی مفید ج) خریداری و مصرف کالاهای خارجی که سبب وابستگی کشور شود. د) فراهم کردن زیرساخت های لازم برای پایگاه های ارتباطی بومی و داخلی توسط دولت</p>			
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲	<p>خ) به سؤالات زیر پاسخ کامل (تشریحی) دهید.</p> <p>۳۱- در بحث «توحید در ربوبیت» هنگامی که کشاورز رابطه خود را با خداوند بررسی می کند، به چه نتایج می رسد؟</p> <p>۳۲- بیت «برو این دام بر مرغی دگر نه / که عنقا را بلند است آشیانه» بیانگر کدام میوه درخت اخلاص است؟ توضیح دهید.</p> <p>۳۳- مقصود از «جبران حقوق الهی» در بحث توبه را توضیح دهید.</p> <p>۳۴- چرا از دیدگاه اسلام «ارتباط جنسی خارج از چهارچوب شرع» حرام دانسته شد؟</p> <p>۳۵- چگونه پیامبر گرامی اسلام ﷺ توانست یکی از جاهل ترین جوامع روزگار خود را مشتاق علم نماید؟</p> <p>۳۶- اهمیت «مبارزه با ستمگران و تقویت فرهنگ جهاد، شهادت و صبر» در حوزه عدل و قسط را توضیح دهید.</p> <p>۳۷- چگونه می توان هم به قضا و اراده الهی اعتقاد داشت و هم انسان را موجودی مختار دانست؟ توضیح دهید.</p>			
۲۰	جمع نمرات			

پاسخ‌نامه تشریحی امتحان شماره (۵)

۳۱- وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می‌کند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست (۵/۵) و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده رشد کرده و محصول داده است (۵/۲۵) در نتیجه درمی‌یابد که زارع حقیقی و پرورش‌دهنده اصلی زراعت او خداست و باید شکرگزار او باشد. (۵/۲۵)

۳۲- نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان (۵/۵) اگر انسان در اخلاص پیش رود به مرحله‌ای می‌رسد که دیگر فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد، چراکه شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب‌دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.

۳۳- مهم‌ترین حق خداوند، حق اطاعت و بندگی اوست (۵/۲۵). توبه‌کننده باید بکوشد کوتاهی‌های خود را در پیشگاه خداوند جبران کند. برای مثال: نمازها یا روزه‌های از دست داده را به تدریج قضا نماید و عبادت‌های ترک شده را به جا آورد. (۵/۲۵)

۳۴- رایج شدن این ارتباط بازگشتی به دوران جاهلیت است (۵/۲۵) و بنیان خانواده را متزلزل می‌کند (۵/۲۵) همان‌طور که در کشورهایی که این قبیل رابطه‌ها وجود دارد خانواده استحکام خود را از دست داده (۵/۲۵) و فرزندان تک سرپرست فراوان شده‌اند. (۵/۲۵)

۳۵- نزول تدریجی آیات قرآن کریم و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش از یک طرف و تشویق‌های دائمی رسول خدا ﷺ از طرف دیگر سد جاهلیت و خرافه‌گویی را شکست (۵/۵). رسول خدا ﷺ نه تنها همه را دعوت به علم‌آموزی کرد بلکه آموختن علم را بر مردم واجب دانست و فرمود: «بر هر مرد و زن مسلمان واجب است» بدین ترتیب یکی از جاهل‌ترین جوامع آن روز را مشتاق علم ساخت (۵/۵).

۳۶- یکی از رسالت‌های اصلی انبیاء مبارزه با ظلم و برقراری عدل و گسترش حق و حقیقت بوده است. هرچند که بسیاری از مردم با شنیدن سخن حق دلشان نرم می‌شود و مجذوب حقیقت و عدالت می‌شوند، اما باید هوشیار باشیم که همواره گروهی از اهل باطل هستند که نه تنها زیر بار حق نمی‌روند بلکه سد راه حق‌جویی می‌شوند (۵/۲۵)، زیرا گسترش عدالت منافع آن‌ها را تهدید می‌کند. این گروه‌ها تا همه را تابع خود نکنند و یوغ اسارت بر گردن دیگران نیفکنند آرام نمی‌گیرند (۵/۲۵).

۳۷- وجود اختیار و اراده در انسان ناشی از اراده الهی و خواست خداست (۵/۵). به عبارت دیگر خداوند اراده کرده است که انسان موجودی مختار و دارای اراده باشد. در فعل اختیاری تا زمانی که ما اراده کاری را نکرده‌ایم آن کار انجام نمی‌گیرد (۵/۵). در عین حال وجود ما، اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداوند است (۵/۵)؛ یعنی اراده انسان در طول اراده خداست (۵/۵).

- ۱- توحید در خالقیت (۵/۵)
- ۲- گزینه «۲» (۵/۵)
- ۳- خدا آنان را به راه‌های خود هدایت می‌کند و آنان را همراهی می‌کند. (۵/۵)
- ۴- ارتقای جایگاه خانواده و احیای منزلت زن و ارزش‌های اصیل او (۵/۵)
- ۵- برپایی جامعه‌ای عدالت‌محور (۵/۵)
- ۶- درست (۵/۲۵)
- ۷- نادرست (۵/۲۵)
- ۸- درست (۵/۲۵)
- ۹- نادرست (۵/۲۵)
- ۱۰- درست (۵/۲۵)
- ۱۱- نادرست (۵/۲۵)
- ۱۲- ذات (چیستی) (۵/۲۵)
- ۱۳- جریان تکفیری (۵/۲۵)
- ۱۴- عملی (۵/۲۵)
- ۱۵- تقویت اخلاص (۵/۲۵)
- ۱۶- پشیمانی (۵/۲۵)
- ۱۷- تزکیه نفس (۵/۲۵)
- ۱۸- الف ← ۴ (۵/۲۵)   ب ← ۵ (۵/۲۵)
- ج ← ۱ (۵/۲۵)   د ← ۳ (۵/۲۵)
- ۱۹- زیرا از پاکی و صفای قلب برخوردارند. (۵/۵)
- ۲۰- افکار و اعتقادات هر فرد (۵/۵)
- ۲۱- آن‌ها را با زندگی در آخرت آشنا کرد (۵/۵)
- ۲۲- با شکست‌های پی‌درپی جوامع غربی در عرصه اخلاق ظهور بحران‌های اخلاقی در این جوامع (۵/۵)
- ۲۳- هر دستور خداوند، دلایل خاص خود را دارد که حکمت آن حکم و دستور نامیده می‌شود. (۵/۵)
- ۲۴- یعنی شخص عملش را فقط برای رضای خدا و همان‌گونه که او دستور داده است، انجام دهد. (۵/۵)
- ۲۵- توبه گناهان را از قلب خارج می‌کند و آن را شست‌وشو می‌دهد. به این عمل، پیرایش یا تخلیه گویند. (۵/۵)
- ۲۶- گزینه «۳» (۵/۲۵)
- ۲۷- گزینه «۲» (۵/۲۵)
- ۲۸- گزینه «۲» (۵/۲۵)
- ۲۹- گزینه «۱» (۵/۲۵)
- ۳۰- الف) مستحب (۵/۲۵) ب) حلال و جایز (۵/۲۵)
- ج) حرام (۵/۲۵)   د) واجب (۵/۲۵)

نمونه سؤالات امتحان نیمسال دوم (نهایی خردادماه ۱۴۰۲)	رشته: ریاضی و تجربی	دین و زندگی ۳	خبرنگار
ردیف	امتحان شماره ۶	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	kheilisabz.com
الف)	با توجه به آیات قرآن و روایت، به سؤالات زیر پاسخ دهید.		
۰/۵	۱- عبارت قرآنی ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ ناظر به کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی است؟		
۰/۵	۲- آیه شریفه ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ...﴾ در تقابل با کدام یک از حیل‌های شیطان است؟		
۰/۵	۳- عبارت ﴿وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا﴾ و عطای پروردگارت (از کسی) منع نشده است. بیانگر کدام سنت الهی است؟		
۰/۵	۴- بازتاب و نتیجه اعتقاد به آیه ﴿... ما لهم من دونه من ولیّ و لا یُشْرِكُ فی حُکْمِهِ أَحَدًا﴾ کدام یک از مراتب توحید است؟		
۰/۵	۵- با توجه به حدیث شریف «یا معشَرَ التَّجَارِ، الفَقْهَ ثُمَّ المَتَجَرَ» چرا یادگیری مسائل شرعی تجارت، مقدم بر تجارت است؟		
ب)	درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.		
۰/۲۵	☐	☐	۶- «توانایی بهره‌مندی بیشتر از طبیعت» از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم است.
۰/۲۵	☐	☐	۷- برخلاف دیدگاه قرآن کریم در اروپا، زن براساس تورات موجود درجه دوم تلقی می‌شد.
۰/۲۵	☐	☐	۸- زبان حال دائمی موجودات، عرض نیاز به خداوند هم در مرحله پیدایش و هم در مرحله بقاست.
۰/۲۵	☐	☐	۹- پرستش و اطاعت خداوند به عنوان تنها مبدأ و خالق جهان، بیانگر توحید در خالقیت است.
پ)	جاهای خالی گزاره‌های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.		
۰/۵	۱۰- کسی که اختیار را در سخن یا بحث انکار می‌کند، در ..... از آن بهره می‌برد.		
۰/۵	۱۱- از نظر قرآن کریم ..... کسانی هستند که دیگران را به اطعام مساکین تشویق نمی‌کنند.		
۰/۵	۱۲- انسان براساس ..... خدا را می‌یابد و حضورش را درک می‌کند که به آن شناخت اولیه گویند.		
۰/۵	۱۳- رواج ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع، بازگشتی به دوران ..... است که تزلزل بنیان خانواده را در پی دارد.		
ت)	کشف ارتباط		
۱	۱۴- هر یک از عبارات‌های سمت راست با کدام یک از عبارات‌های سمت چپ ارتباط دارد؟ (در ستون چپ، یک مورد اضافی است)		
	الف)	ب)	
	الف) ایجاد وزارتخانه‌ای به نام تنهایی در انگلستان	۱- ترسیم چهره منطقی دین اسلام	
	ب) نظریات و کشفیات جدید در علوم مختلف	۲- فروپاشی خانواده	
	ج) غفلت از پرورش و تکامل بعد معنوی انسان	۳- توجه به قانون	
	د) پرهیز از تعصب‌های جاهلانه در تبلیغ	۴- رشد سریع علم	
		۵- مصرف‌زدگی	
ث)	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.		
۰/۵	۱۵- «خدا را با هر چیزی دیدن» برای انسان، چگونه معرفتی است؟		
۰/۵	۱۶- پس از توبه، عامل تداوم پاکی جان و دل انسان‌ها چیست؟		
۰/۵	۱۷- برای این که معرفت به خدا موجب افزایش درجه اخلاص شود چه اقدامی لازم است؟		
۰/۵	۱۸- امام علی <small>علیه السلام</small> به ترتیب چه چیزی را مایه «عزت» و «افتخار» خود می‌داند؟		
۰/۵	۱۹- درخواست دعا از پدر و مادر برای سعادت‌مندی فرزندان در چه صورتی موجب شرک است؟		
۰/۵	۲۰- بیت «هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟» بیانگر کدام یک از شواهد اختیار است؟		